

ศาสนพิธี

ศาสนพิธี

ระเบียบแบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆ ที่พึงปฏิบัติทาง ศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา เรียกว่า ศาสนพิธี ศาสนาเกิด ขึ้นก่อนแล้วจึงมีพิธีกรรมต่างๆ เกิดขึ้นมาในภายหลัง

ศาสนพิธีเกิดขึ้นได้อย่างไร

ศาสนพิธีเกิดขึ้นมาจากหลักการในทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้พระสงฆ์

๑,๒๕๐ องค์ พึ่งในวันมาฆบูชา ซึ่งเรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์ มีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง

๒. การทำความดีให้ถึงพร้อม

๓. การทำใจให้ผ่องใส

เมื่อชาวพุทธทำความดีต่าง ๆ ตามหลักการที่พระพุทธองค์ ตรัสไว้ซึ่งเรียกว่า การทำบุญ วัตถุประสงค์ เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญเรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ มีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. ทาน การให้สิ่งของต่าง ๆ

๒. ศีล การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย

๓. ภาวนา การทำจิตให้ผ่องใส

บุญกิริยาวัตถุทั้ง ๓ ประการนี้ เมื่อชาวพุทธทำแล้ว ทำให้เกิด ศาสนพิธีต่างๆ ขึ้นมาตามลำดับ ตามยุคตามสมัย

ประโยชน์ของศาสนพิธี

๑. ทำให้เป็นผู้ฉลาดในพิธีกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการทำบุญมีการให้ทานเป็นต้น

๒. ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่ชาวพุทธด้วยกัน

๓. ทำให้ช่วยกันรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามของชาวพุทธไว้ได้

๔. ทำให้เป็นผู้ที่น่านับถือเคารพเชื่อถือของคนที่ได้พบเห็น

๕. ทำให้เข้าถึงธรรมะได้โดยง่าย

ศาสนพิธี ๔ หมวด

เมื่อสรุปการทำความคิดต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนาแล้ว มี ๔ หมวด คือ

๑. หมวดกุศลพิธี	ว่าด้วยพิธีบำเพ็ญกุศล
๒. หมวดบุญพิธี	ว่าด้วยพิธีทำบุญ
๓. หมวดทานพิธี	ว่าด้วยพิธีถวายทาน
๔. หมวดปกิณกพิธี	ว่าด้วยพิธีเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ

ปัญหาและเฉลยวิชาศาสนพิธี

๑. แบบอย่างหรือแบบแผน ที่พึงปฏิบัติในทางศาสนา เรียกว่าอะไร ?

ก. ศาสนปฏิบัติ	ข. ศาสนธรรม
ค. ศาสนศึกษา	ง. ศาสนพิธี

๒. ศาสนพิธีในพุทธศาสนาเกิดขึ้นเมื่อไร ?

ก. พร้อมับศาสนา	ข. หลังศาสนา
ค. ก่อนศาสนา	ง. ไม่มีหลักฐานปรากฏ

๓. หลักการทำบุญในศาสนพิธี เกิดจากคำสอนเรื่องใด ?

ก. บุญกิริยาวัตถุ	ข. สังคหวัตถุ
ค. ทานวัตถุ	ง. กุศลมูล

๔. บุญกิริยาวัตถุ หมายถึง...?

ก. ของสำหรับทำบุญ	ข. การตั้งใจทำบุญ
ค. สถานที่ทำบุญ	ง. สิ่งเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ

๕. ข้อใดจัดเป็นบุญกิริยาวัตถุ ?

ก. ทาน ศีล ภาวนา	ข. ศีล สมาธิ ปัญญา
ค. ศีล สมาธิ ภาวนา	ง. อโลภะ อโทสะ อโมหะ

เฉลย ๑. ง ๒. ข ๓. ก ๔. ง ๕. ก

บทที่ ๑

กุศลพิธี

กุศลพิธี

พิธีกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องด้วยการอบรมความดีทาง พระพุทธศาสนาส่วนบุคคล คือการทำ
ทำความดีให้แก่ตัวเอง เรียกว่า กุศลพิธี มีอยู่ ๓ อย่าง คือ

๑. พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
๒. พิธีรักษาอุโบสถ
๓. พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

พุทธมามกะ หมายถึง การประกาศตนเป็นผู้รับนับถือพระพุทธเจ้าว่าเป็นของตน การแสดงตน
เป็นพุทธมามกะมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล คนแรกที่แสดงตนเป็นพุทธมามกะ คือ ตปุสสะและภัลลิกะ
ขอถึงพระพุทธเจ้าและพระธรรมเป็นสรณะตลอดชีวิต

การแสดงตนเป็นพุทธมามกะในประเทศไทย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.๕) ทรงปรารภ ถึงเด็กๆ ไปเรียนหนังสือที่เมือง
นอกจะมีความรู้สึกไม่ดีต่อพระพุทธศาสนา จึงให้พระโอรสแสดงตนเป็นพุทธมามกะก่อนไป
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นคนแรกที่แสดงพระองค์เป็นพุทธมามกะ และใช้เป็นพระ
ราชประเพณีสืบต่อกันมา

สมัยไหนบ้างควรจะแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

๑. บุตรหลานของตนเจริญวัยอยู่ในระหว่างอายุ ๑๒-๑๕ ปี เพื่อให้เด็กสืบความเป็นชาวพุทธ
ตามสกุล
๒. ส่งบุตรหลานของตนไปศึกษาหรือเพื่อประโยชน์ใดๆ ก็ตาม ซึ่งจะต้องจากไปนานแรมปี
เช่น ไปศึกษาต่อต่างประเทศ
๓. ปลุกฝังนิสัยของเยาวชนให้มั่นคงในพระพุทธศาสนา เช่นโรงเรียนต่างๆ นิยมให้เด็ก
นักเรียนแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
๔. มีบุคคลต่างศาสนาเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ต้องการจะประกาศตนเป็นชาว
พุทธ

เตรียมการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

๑. ผู้ที่จะแสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือว่าตัวแทนไปที่วัดแจ้ง ความประสงค์ให้พระทราบบว่า จะทำพิธีวันไหน เวลาใด และที่ไหน และนิมนต์พระ ๔ รูป มาทำพิธี
๒. เตรียมสถานที่ให้พร้อม โต๊ะหมู่บูชา ดอกไม้ ฐูปเทียน
๓. ผู้ที่จะแสดงตนเป็นพุทธมามกะ แต่งตัวให้เรียบร้อยเป็นชุดขาวหรือว่าชุดนักเรียน หรือว่า ชุดข้าราชการ
๔. เตรียมดอกไม้ ฐูปเทียนเครื่องไทยธรรม

พิธีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

ผู้ที่จะแสดงตนเป็นพุทธมามกะเข้านั่งประจำที่เรียบร้อยแล้ว นิมนต์คณะสงฆ์ ๔ รูปเข้าบริเวณ พิธี จุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย เปล่งคำบูชาสักการะว่า

อิมิณา สักกาเรนะ พุทธัง ปูเชมิ.

ข้าพเจ้าบูชาพระพุทธเจ้าด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

อิมิณา สักกาเรนะ ธัมมัง ปูเชมิ.

ข้าพเจ้าบูชาพระธรรมด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

อิมิณา สักกาเรนะ สังฆัง ปูเชมิ.

ข้าพเจ้าบูชาพระสงฆ์ด้วยเครื่องสักการะนี้ (กราบ)

ผู้แทนเข้าไปถวายพานสักการะแล้วกราบพร้อมกัน ๓ ครั้งและว่านะโม ๓ จบพร้อมกันดังนี้

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

คำแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

ทุกคนนั่งคุกเข่าประนมมือแล้วเปล่งวาจาพร้อมกัน

เอสาหัง ภันเต, สุจิระปะรินิพพุตัมปิ, ตัง ภะคะวันตัง สะระณัง คัจฉามิ, ธัมมัญจะ สังฆัญจะ, พุทธะมามะโกติ, มัง สังโฆ ธาเรตุ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น, แม้เสด็จปรินิพพานนานแล้ว, กับทั้งพระธรรมและพระสงฆ์, เป็นสรณะ, ขอพระสงฆ์ได้โปรดถือข้าพเจ้าทั้งหลายว่า, เป็นพุทธมามกะ.

พระสงฆ์ ๔ รูป ประณมมือรับ สาธุ พร้อมกัน

หมายเหตุ คำที่ขีดเส้นใต้ให้เปลี่ยนเป็นดังนี้

๑. ถ้าว่าหลายคนให้เปลี่ยน เอสาหัง เป็น เอเต มะยัง
๒. คัจฉามิ เป็น คัจฉามะ
๓. พุทธะมามะโกติ ซายเปลี่ยนเป็น พุทธะมามะกาติ
๔. พุทธะมามะโกติ หญิงเปลี่ยนเป็น พุทธมามีกาติ
๕. มัง เป็น โน
๖. ข้าพเจ้า เป็น ข้าพเจ้าทั้งหลาย

คำอาราธนาศีล

ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะกล่าวคำอาราธนาศีลพร้อมกัน

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระระเณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระ-ระเณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยา
จามะ.

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระ-ระเณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยา
มะ.

ประธานสงฆ์ให้ศีล ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะว่าตามจนจบ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

พระสงฆ์ว่า ยะมะหัง วะทามิ ตัง วะเทหิ.

ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะรับว่า อามะ ภันเต.

พุทัง สะระณัง คัจฉามิ.

ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ.

สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ.

ทุติยัมปิ พุทัง สะระณัง คัจฉามิ.

ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ.

ทุติยัมปิ สังฆัง สรรณะง คัจฉามิ.

ตติยัมปิ พุทฺธัง สรรณะง คัจฉามิ.

ตติยัมปิ ฐัมมัง สรรณะง คัจฉามิ.

ตติยัมปิ สังฆัง สรรณะง คัจฉามิ.

พระสงฆ์ว่า ติสรรณะคะมะนัง นิฏฺฐิตัง.

ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะรับว่า อามะ ภันเต.

๑. ปาณาติปาตา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

๒. อทินนาทานา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

๓. กาเมสุมิฉฉาจารา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

๔. มุสาวาทา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

๕. สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

พระสงฆ์ว่า อิมานิ ปัญฺจะ สิกขาปะทานิ สะมาทิยามิ.

ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะว่าตาม ๓ จบ

พระสงฆ์สรุปอานิสงส์ของศีลว่า

สีเลนะ สุคะติง ยันติ, สีเลนะ โภคะสัมปะทา,

สีเลนะ นิพพุติง ยันติ, ตัสมา สีลัง วิโสธะเย.

ผู้แสดงตนเป็นพุทธมามกะรับว่า สาธุ ๓ ครั้ง

- ถ้ามีเครื่องไทยธรรมก็ถวายพระสงฆ์และฟังโอวาท

- กรวดน้ำรับพรพระเสร็จแล้วกราบ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

พิธีรักษาอุโบสถศีล

อุโบสถ แปลว่า การเข้าอยู่หรือการเข้าจำ เป็นอุบายในการ กำจัดกิเลสอย่างหยาบให้เบาบางลง เป็นกิจกรรมที่ทำให้ชาวพุทธ ฝึกอบรมตัวเองให้ยิ่งขึ้นไปด้วยการปฏิบัติธรรมในวันพระหรือที่เรียกกันว่า การจำศีลหรือการรักษาศีล ๘

อุโบสถ ๒ อย่าง

๑. ปกติอุโบสถ คือ อุโบสถที่รักษากันตามปกติเฉพาะวัน คือในวันพระขึ้นหรือแรม ๘ ค่ำ หรือวัน ๑๕ ค่ำ ตามเดือนครบเดือนขาด

๒. ปฏิภาครอุโบสถ คือ อุโบสถที่รักษากันพิเศษกว่าปกติ รักษาครั้งละ ๓ วัน วันรับหนึ่งวัน วันรักษาหนึ่งวัน และวันส่งหนึ่งวัน เช่น รักษาอุโบสถวัน ๘ คำ รับตั้งแต่วัน ๗ คำ รักษา ๘ คำ และ วันส่ง ๙ คำ

คำอาราธนาศีล ๘

มะยัง ภันเต, ติสระเถณะ สะหะ, อัญญะ สีลานิ ยาจามะ.

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต, ติสระเถณะ สะหะ, อัญญะ สีลานิ ยาจามะ.

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต, ติสระเถณะ สะหะ, อัญญะ สีลานิ ยาจามะ.

คำอธิษฐานอุโบสถ

เมื่อตั้งใจจะรักษาอุโบสถศีลในวันพระ ต้องตื่นแต่เช้าพึ่งอาบ น้ำชำระร่างกายให้สะอาด เข้าไปที่ห้องพระบูชาพระและอธิษฐานอุโบสถด้วยตัวเองก่อนว่า

อิมัง อัญญังคะสะมันนาคะตัง, พุทธะปัญญุตตัง อุโปสะถัง, อิมัญจะ รัตติง อิมัญจะ ทิวะสัง, สัมมะเทวะ อะภิรัชิตุง สะมาทियามิ.

ข้าพเจ้าขอสมาทานอุโบสถ ที่พระพุทธรูปเจ้าทรงบัญญัติไว้ ประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ เพื่อจะรักษาไว้ให้ดี มิให้ขาดมิให้ทำลาย ตลอดวันหนึ่งและคืนหนึ่งในวันนี้

เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว เตรียมอาหารหวานคาวไปทำบุญที่วัดใกล้บ้าน และสมาทานอุโบสถศีลต่อพระสงฆ์ดังนี้

คำอาราธนาอุโบสถศีล

อะหัง ภันเต, ติสระเถณะ สะหะ, อัญญังคะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามิ.

ทุติยัมปิ อะหัง ภันเต, ติสระเถณะ สะหะ, อัญญังคะ-สะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามิ.

ตะติยัมปิ อะหัง ภันเต, ติสระเถณะ สะหะ, อัญญังคะ-สะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามิ.

ประธานสงฆ์ให้ศีล ผู้รักษาอุโบสถศีลว่าตามจนจบ

อุโบสถศีล หรือศีล ๘

๑. ปาณาติปาตา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทियามิ.

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และใช้คน

อื่นให้ฆ่า

๒. อะทินนาทานา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ. ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์ด้วยตนเอง และใช้คนอื่นให้ลัก

๓. อะพรหมะจะรียา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์

๔. มุสาวาทา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการพูดปด พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพื่อเจ้อ

๕. สุจามะระยัมชชะปะมาทัญญานา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

๖. วิกาละโกชะนา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล คือตั้งแต่เที่ยงวันแล้วจนอรุณขึ้นมาใหม่

๗. นัจจะคีตะวาทิตะวิสุกะทัสสะนะ, มาลาคันธะวิเลปะ นะธาระณะมัณะชะนะวิภูสะ
นัญญานา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจาก การฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี ดูการละเล่นต่าง ๆ อันเป็นข้าศึกแก่กุศล ตลอดจนลูบไล้ทัดทรงประดับตกแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ ของหอม เครื่องย้อม เครื่องทา

๘. อุจจาสะยะนะมะหาสะยะนา เวระมะณี, สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการนอนที่นอนอันสูงใหญ่ ภายในยัดด้วยนุ่นและสำลี

เมื่อรับศีลจบแล้ว ฟังกถ่าวตามพระสงฆ์ดังนี้

อิมัง อัญญังคะสะมันนาคะตัง, พุทธะบัญญัติตัง อุโปสะถัง, อิมัญจะ รัตติง อิมัญจะ ทิวะสัง, สัมมะเทวะ อภิรักขิตุง สะมาทิยามิ.

พระสงฆ์ว่า อิมานิ อัญญะ สิกขาปะทานิ อุโปสะถะวะ-เสนะ มะนะสิกะริตวา สาธุกัง อัมปะมาเทนะ รักขิตัพพานิ.

ผู้รักษาอุโบสถศีลรับพร้อมกันว่า อามะ ภัันเต.

ต่อจากนั้นพระสงฆ์สรูปอานิสงส์ของศีล(เหมือนกับศีล ๕)

คำลากลับบ้าน

เมื่ออยู่รักษาอุโบสถศีลครบกำหนดแล้วก่อนจะกลับบ้าน ฟังกล่าวคำลาก่อนกลับบ้านดังนี้
หันทะทานิ มะยัง ภัันเต อาปุจฉามะ, พระหุกิจจา มะยัง พระหุกระระณียา.

พระสงฆ์ผู้รับคำลากกล่าวคำว่า ยัสสะทานิ ตุมहे กาลัง มัญญะถะ.

ผู้รักษาอุโบสถศีลรับพร้อมกันว่า สาธุ ภัันเต.

กราบพระสงฆ์ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

เวียนเทียน หมายถึง การที่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก และอุบาสิกาประนมมือถือดอกไม้
ธูปเทียนในมือ เดินเวียนขวา ๓ รอบในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น อุโบสถ ศาลาและ
เจดีย์ เป็นต้น เพื่อระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย วันสำคัญนั้นมีอยู่ ๔ วัน คือ

๑. วันมาฆบูชา
๒. วันวิสาขบูชา
๓. วันอัฐมีบูชา
๔. วันอาสาฬหบูชา

วันมาฆบูชา

วันมาฆบูชา ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ ในปีที่เป็นอธิกมาสให้เลื่อนเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ
เดือน ๔ เป็นวันที่พระพุทธองค์ ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ คือคำสอนที่เป็นอุดมการณ์ หลักการและ
วิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ องค์ ที่วัดเวฬุวัน วันนี้เรียกว่า จาตุรงค
สันนิบาต คือ การประชุมพร้อม ด้วยองค์ ๔ ประการ คือ

๑. ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๓
๒. พระภิกษุ ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย
๓. พระภิกษุล้วนเป็นพระขีณาสพได้อภิญญา
๔. พระภิกษุล้วนเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา

วันมาฆบูชาานิยมเรียกอีกวันหนึ่งว่า “วันพระธรรม”

วันวิสาขบูชา

วันวิสาขบูชา ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ในปีที่เป็นอธิกมาสให้เลื่อนเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ เป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธองค์ทรงประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน วันวิสาขบูชาานิยม เรียกอีกวันหนึ่งว่า □วันพระพุทธเจ้า□ วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๔ องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญสากลของโลก และวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๖ ได้ประกาศให้เป็นวันสมาธิโลก

วันอัฐมีบูชา

วันอัฐมีบูชา ตรงกับวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ หรือเดือน ๗ นับถัดจากวันวิสาขบูชาไปอีก ๗ วัน เป็นวันคล้ายวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ที่มกุฏพันธเจดีย์ เมืองกุสินารา

วันอาสาฬหบูชา

วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ก่อนวันเข้าพรรษา ๑ วัน เป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนา ชื่อว่า ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี พระรัตนตรัยเกิดขึ้นครบครั้งแรกในโลกในวันนี้ วันอาสาฬหบูชา นิยมเรียกอีกวันหนึ่งว่า “วันพระสงฆ์”

วันเวียนเทียนปฏิบัติตัวอย่างไร

เมื่อวันสำคัญมาถึงตั้งแต่เช้าให้เตรียมอาหารหวานคาวไปทำ บุญที่วัด มีการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา ทำใจให้สงบตลอดทั้งวัน ระลึกรู้ถึงคุณของพระรัตนตรัย ตบธรรมให้เตรียมตัวดังนี้

๑. ไปถึงบริเวณพิธีเวียนเทียนก่อนเวลา
๒. สวดมนต์ทำวัตรเย็น นั่งสมาธิ และฟังพระธรรมเทศนา
๓. เมื่อถึงเวลาอันสมควร คณะสงฆ์ตั้งแถวอยู่หน้าคฤหาสถ์ จัดแถวให้เรียบร้อยสวยงาม
๔. จุดเทียนสำหรับใช้เวียนรอบพระเจดีย์ พระอุโบสถหรือวิหาร
๕. ส้ารวมกาย วาจาและใจ ถีอรูปเทียนเดินเวียนขวา

- ก. การจำศีล   ข. การรักษาศีล
ค. การถือศีล   ง. การเข้าจำ

๙. พิธีรักษาอุโบสถศีลเป็นเรื่องของ...?

- ก. กุศลพิธี   ข. บุญพิธี
ค. งานมงคล   ง. ทานพิธี

๑๐. พิธีรักษาอุโบสถศีล ข้อใดกล่าวถูกต้อง ?

- ก. ประกาศองค์อุโบสถศีลแล้วอาราธนาอุโบสถศีล
ข. อาราธนาอุโบสถศีลแล้วประกาศองค์อุโบสถศีล
ค. อาราธนาอุโบสถศีลแล้วอธิษฐานอุโบสถศีล
ง. ถูกทุกข้อ

๑๑. ข้อใดจัดเป็นกุศลพิธี ?

- ก. ถวายเทียนพรรษา   ข. ทำบุญขึ้นบ้านใหม่
ค. รักษาอุโบสถศีล   ง. ถวายสังฆทาน

๑๒. พระพุทธเจ้าตรัสรู้ตรงกับวันอะไร ?

- ก. วันมาฆบูชา   ข. วันอาสาฬหบูชา
ค. วันวิสาขบูชา   ง. วันอัฐมีบูชา

๑๓. วันมาฆบูชาคือวันอะไร ?

- ก. วันตรัสรู้   ข. วันถวายพระเพลิง
ค. วันแสดงปฐมเทศนา   ง. วันแสดงโอวาทปาฏิโมกข์

เฉลย ๑. ข ๒. ก ๓. ค ๔. ค ๕. ก ๖. ค ๗. ก ๘. ง ๙. ก ๑๐. ก

๑๑. ค ๑๒. ค ๑๓. ง

บทที่ ๒

บุญพิธี

บุญพิธี

พิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัว เกี่ยวกับชีวิตของ คนไทยทำเพื่อเป็นสิริมงคล มีงาน
ขึ้นบ้านใหม่ วันเกิด งานตาย เป็นต้น แยกออกเป็น ๒ ประเภท

๑. ทำบุญงานมงคล

๒. ทำบุญงานอวมงคล

ในการทำบุญทั้ง ๒ ประเภทมีผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติ ๒ ฝ่ายคือ

๑. ฝ่ายภิกษุสงฆ์ คือ ปฏิภาหผู้รับทาน

๒. ฝ่ายเจ้าภาพ คือ ทายกทายิกาผู้ทำบุญ

ทำบุญงานมงคล

เมื่อจะทำบุญงานมงคลต่างๆ เบื้องต้นฝ่ายเจ้าภาพต้องเตรียม การที่ควรทำก่อนให้พร้อม
ดังต่อไปนี้

๑. อาราธนาพระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ งานมงคลใช้คำว่า “เจริญพระพุทธมนต์” งาน
อวมงคลใช้คำว่า “สวดพระพุทธมนต์” นิยมกำหนดเป็นเลขคี่ไม่ต่ำกว่า ๕ รูป เว้นงานแต่งงาน นิยม
เลขคู่

๒. เตรียมที่ตั้งพระพุทธรูปพร้อมทั้งเครื่องบูชา ไต้ะหมี่ชุดมี ๕ ตัวบ้าง ๗ ตัวบ้าง ๙ ตัว
บ้าง

๓. ตกแต่งสถานที่บริเวณพิธีให้สะอาดเรียบร้อย

๔. วงด้ายสายสิญจน์ นิยมสายสิญจน์ ๙ เส้น

๕. ปูลาดอาสนะสำหรับพระสงฆ์

๖. เตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์ตามสมควร

๗. ตั้งภาชนะสำหรับทำน้ำมนต์

๘. เตรียมอาหารหวานคาวและเครื่องไทยธรรมสำหรับถวายพระสงฆ์

เมื่อคณะสงฆ์มาถึงบริเวณพิธีแล้วควรทำดังต่อไปนี้

๑. นิมนต์พระสงฆ์นั่งบนอาสนะที่จัดเตรียมไว้

๒. ประเคนเครื่องรับรอง เช่น น้ำชา น้ำร้อน หรือน้ำเย็น เป็นต้น (หมากพลู บุหรี่ไม่ต้องถวาย)

๓. เมื่อได้เวลาแล้ว จุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย

๔. อาราธนาศีลและรับศีล

๕. อาราธนาพระปริตร

๖. นิ่งฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ถึงบทมงคลสูตร
เจ้าภาพจุดเทียนน้ำมัน และยกภาชนะใส่น้ำมันถวายประธานสงฆ์
๗. กล่าวคำถวายภัตตาหารเป็นสังฆทาน ช่วยกันประเคนภัตตาหาร
๘. เจ้าภาพต้องดูแลว่าพระสงฆ์ท่านต้องการอะไรเพิ่มบ้างระหว่างฉัน
๙. เมื่อพระฉันเสร็จแล้วเตรียมถวายไทยธรรม
๑๐. เจ้าภาพกรวดน้ำ เมื่อประธานสงฆ์อนุโมทนาด้วยบทว่า ยะถา วาวิระหา.... รับพรพระ ส่ง
พระกลับเสร็จพิธี

วิธีทำบุญงานอวมงคล

การทำบุญงานอวมงคล หมายถึงการทำบุญเกี่ยวกับเรื่อง การตาย หรืออุทิศส่วนบุญกุศล
ให้แก่ผู้ตาย นิยมทำกัน ๒ อย่างคือ

๑. ทำบุญหน้าศพ คือทำบุญ ๗ วัน เรียกว่า สัตตมวาร ทำบุญ ๕๐ วัน ปัญญาสมาวาร
ทำบุญ ๑๐๐ วัน เรียกว่า สตมวาร หรือทำบุญหน้าวันปลงศพ
๒. ทำบุญอุทิศ คือทำบุญปรารภวันคล้ายวันตายของบรรพบุรุษ ผู้ล่วงลับไปแล้ว

ทำบุญหน้าศพ

ฝ่ายเจ้าภาพต้องเตรียมตัวอย่างนี้

๑. อาราธนาพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ นิยมนิมนต์เลขคู่ คือ ๘ รูป หรือ ๑๐ หรือเกินกว่านั้น
๒. ไม่ต้องตั้งภาชนะน้ำสำหรับทำน้ำมัน และไม่ต้องวงด้วยสายสิญจน์
๓. เตรียมสายโยง หรือกุญแจโยงต่อจากศพ เพื่อใช้บังสุกุล

ส่วนการกระทำอย่างอื่นเมื่อพระสงฆ์มาถึงแล้วเหมือนกับงานมงคล ต่างกันตรงที่จุดเทียนรูป
ที่หน้าศพกับโต๊ะหมู่บูชาพระ การจุดเทียนรูปนั้นนิยมจุดหน้าศพก่อน เพื่อเป็นการเตือนให้คนตาย
บูชาพระ รับศีล ฟังพระสวด ฟังพระเทศน์ หรือฟังสวดมาติกาบังสุกุล ปัจจุบันนิยมจุดเทียนรูปหน้า
โต๊ะหมู่บูชาก่อนแล้วจึงจุดที่หน้าศพในภายหลัง

- ทำบุญศพ ๗ วัน สวดอนัตตลักขณสูตร
- ทำบุญศพ ๕๐ วัน สวดอาทิตตปริยายสูตร
- ทำบุญศพ ๑๐๐ วัน สวดธรรมนิยามสูตร

ทำบุญศพในวาระอื่นนอกจากนี้แล้วแต่หัวหน้านำสวด หรือตามความประสงค์ของเจ้าภาพ

ทานพิธี

พิธีกรรมถวายทานต่างๆ เรียกว่า ทานพิธี การถวายทาน คือการให้วัตถุหรือสิ่งของที่ควรให้ด้วยความเต็มใจ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกวัตถุที่ควรให้นี้ว่า ทานวัตถุ มี ๑๐ อย่างคือ

๑. ภัตตาหาร
๒. น้ำรวมทั้งเครื่องดื่มอันสมควรแก่สมณบริโภค
๓. เครื่องนุ่งห่ม
๔. ยานพาหนะ สงเคราะห์ปัจจัยค่าโดยสารเข้าด้วย
๕. มาลาดอกไม้และเครื่องบูชาชนิดต่าง ๆ
๖. ของหอม หมายถึงธูปเทียนบูชาพระ
๗. เครื่องอุปโภค หมายถึงเครื่องสุขภัณฑ์สำหรับชำระร่างกายให้สะอาดมีสบู่เป็นต้น
๘. เครื่องนอนอันสมควรแก่สมณะ
๙. ที่อยู่อาศัย
๑๐. เครื่องสำหรับให้แสงสว่างทุกชนิดมีตะเกียง หลอดไฟ เป็นต้น

การถวายทาน

การถวายทานในพระพุทธศาสนานั้นมีอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑. ปาฏิบุคคลิกทาน ทานที่ถวายเจาะจงรูปนั้นรูปนี้
๒. สังฆทาน ทานที่ถวายไม่เจาะจง มอบถวายเป็นส่วนรวมแก่สงฆ์

การถวายทาน ๒ อย่างนี้ การถวายสังฆทานชื่อว่าได้บุญมากกว่าปาฏิบุคคลิกทาน เพราะทำให้ผู้ถวายมีใจใหญ่ ใจกว้าง

เวลาของการถวายทาน

เวลาเกี่ยวกับการถวายทานมีอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑. กาลทาน หมายถึงทานที่ถวายได้เฉพาะกาลเท่านั้น เช่น กฐินทาน
๒. อกาลทาน หมายถึงทานที่ถวายไม่เนื่องด้วยกาลเวลา คือมีความประสงค์จะถวายตอน

ไหนก็ได้แล้วแต่ศรัทธา

ระเบียบพิธีถวายทาน

๑. มีความตั้งใจจะถวายจริง ๆ

๒. เตรียมสิ่งของที่ จะถวายให้พร้อม

๓. เฝ้ายิ่งสงฆ์ คือ แล้งความประสงค์ที่จะถวายทานนั้นๆ ให้สงฆ์ทราบและนัดหมายเวลาให้พร้อม

๔. เมื่อคณะสงฆ์และผู้ถวายทานพร้อมแล้วพึงปฏิบัติดังนี้

- เจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย
- อาราธนาศีลและรับศีล
- กล่าวคำถวายสังฆทาน
- ถ้าเป็นของควรประเคนก็ประเคน ถ้าเป็นรถถวายพวง

กุญแจ ถ้าเป็นเสนาสนะใหญ่โต หลังนำลงบนมือประธานสงฆ์

- คณะสงฆ์อนุโมทนาให้พรเป็นภาษาบาลี

๕. เจ้าภาพเมื่อคณะสงฆ์อนุโมทนาให้กรวดน้ำ และประนมมือรับพรไปจนจบ แล้วกราบ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

คำถวายสังฆทาน

อิมาโน มะยัง ภันเต, ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ภิกขุสงฆ์สสสะ, โอิโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสงฆ์, อิมาโน, ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ปฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ, นิพพานายะ จะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวาย, ภัตตาหาร, พร้อมด้วยบริวารทั้งหลายเหล่านี้, แต่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์, จงรับ, ภัตตาหาร, พร้อมด้วยบริวารทั้งหลายเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์, เพื่อความสุข, และเพื่อมรรคผลนิพพาน, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนานเทอญ ฯ

หมายเหตุ ให้เปลี่ยนเฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้

๑. มะตะกะภัตตานิ	มตกภัตตาคาร
๒. สะลากะภัตตานิ	สลากภัตร
๓. ตัณฑุลานิ	ข้าวสาร
๔. วัสสิกะสาฎิกานิ	ผ้าอาบน้ำฝน
๕. วัสสาวาสิกะจีวะรานิ	ผ้าจํานำพรรษา
๖. บังสุกุละจีวะรานิ	ผ้าบังสุกุลจีวร

คำถวายผ้ากฐิน

อิมัง มะยัง ภันเต, สะปะริวารัง, กะฐินะจีวะระทุสสัง, สังฆัสสะ, โยโณชะยามะ, สาธุ
โน ภันเต, สังโฆ, อิมัง สะปะริวารัง, กะฐินะจีวะระทุสสัง, ปะฏิคคัณหาตุ, ปะฏิคคะเหตวา จะ,
อิมินา ทุสเสนะ, กะฐินัง, อิตถะระตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ, นิพพานายะ จะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวาย, ผ้ากฐินจีวร, พร้อมด้วยบริวาร
ทั้งหลายเหล่านี้, แต่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์, จงรับผ้ากฐินจีวร, พร้อมด้วยบริวารทั้งหลาย
เหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, ครั้นรับแล้ว, จงกรานกฐินด้วยผ้าผืนนี้, เพื่อประโยชน์, เพื่อความสุข,
และเพื่อมรรคผลนิพพาน, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนานเทอญฯ

ปัญหาและเฉลยหมวดทานพิธี

๑. ข้อใดไม่ใช่ทานวัตถุ ?

- ก. ที่ดิน
- ข. รถยนต์
- ค. ภัตตาหาร
- ง. มาลัยและดอกไม้

๒. ปาฏิบุคลิกทาน หมายถึงการถวายทานเช่นไร ?

- ก. ถวายแก่สงฆ์
- ข. ถวายพร้อมๆกัน
- ค. ถวายเจาะจงพระที่นับถือ
- ง. ถวายทั่วไปไม่เจาะจง

๓. ที่กล่าว “เผด็จสงฆ์” หมายถึง.. ?

- ก. ประเคนของพระ
- ข. กราบพระ
- ค. อาราธนาพระ
- ง. แจ้งความประสงค์ให้ทราบ

๔. กฐินทาน จัดเป็นทานเช่นไร ?

- ก. กาลทาน
- ข. ปาฏิบุคลิกทาน
- ค. ธรรมทาน
- ง. ไม่มีข้อถูก

๕. การถวายทานเจาะจงพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เรียก...?

- ก. อามิสทาน
- ข. ปาฏิบุคลิกทาน
- ค. วัตถุทาน
- ง. สังฆทาน

๖. ทานประเภทใด พระพุทธองค์ทรงแสดงว่ามีอันสงฆ์มาก ?

- ก. ปาฏิบุคลิกทาน   ข. กาลทาน
ค. สังฆทาน   ง. ธรรมทาน

๗. กาลทาน คือทานเช่นใด ?

- ก. ผ้าป่า   ข. ภัตตาหาร
ค. สังฆทาน   ง. กฐินทาน

๘. การถวายทานในข้อใด จัดเข้าในปาฏิบุคลิกทาน ?

- ก. สมหวังพาเพื่อนไปถวายสังฆทานที่วัด
ข. หงส์ฟ้าตัดกบาตรทุกเช้า
ค. มะลิถวายอาหารพระที่ตนนับถือ
ง. ตะวันทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์ที่บ้าน

๙. การถวายสังฆทาน หมายถึงข้อใด ?

- ก. ถวายทานเจาะจงเจ้าอาวาส
ข. ถวายภัตตาหารพระที่รู้จักกัน
ค. ทำบุญเลี้ยงพระโดยไม่เจาะจง
ง. ถวายยาแก้ภิกษุอาพาธรูปหนึ่ง

๑๐. ทานวัตถุจำแนกไว้กี่ประการ ?

- ก. ๘ ประการ   ข. ๙ ประการ
ค. ๑๐ ประการ   ง. ๑๒ ประการ

เฉลย ๑. ก. ๒. ค. ๓. ง. ๔. ก. ๕. ข

๖. ค. ๗. ง. ๘. ค. ๙. ค. ๑๐. ค

บทที่ ๔

ปกิณกพิธี

ปกิณกพิธี

พิธีกรรมต่างๆ ไปที่ชาวพุทธนิยมกัน แต่ยังไม่จัดเป็นหมวด หมู่มี ๕ ประเภท คือ

๑. วิธีแสดงความเคารพพระ
๒. วิธีประเคนของพระ
๓. วิธีทำหนังสืออาราธนาและทำใบปวารณาถวายจตุปัจจัย
๔. วิธีอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร อาราธนาธรรม
๕. วิธีกรวดน้ำ

วิธีแสดงความเคารพพระ

การแสดงความเคารพพระ มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่า ตนมีความเคารพนับถือด้วยกาย และใจจริงๆ ชาวพุทธยกฐานะของพระไว้ในชั้นสูงเป็นผู้ควรแก่การเคารพบูชา พระในที่นี่ได้แก่

๑. พระพุทธรูป พระสถูป พระเจดีย์ เป็นต้น
๒. พระภิกษุ และสามเณร ผู้ทรงเพศอันสูงส่ง

วิธีแสดงความเคารพพระมี ๓ วิธี คือการประนมมือ ๑ การไหว้ ๑ การกราบ ๑

การประนมมือ

การประนมมือ คือ การยกมือทั้งสองข้างขึ้นประนมคล้ายๆ ดอกบัวตูมอยู่ระหว่างอกเฉียง ๔๕ องศา แขนทั้งสองแนบลำตัวเป็นการแสดงความเคารพเวลาพระสวดมนต์ ฟังพระธรรมเทศนา เป็นต้น ทั้งชายและหญิงทำเหมือนกันตรงกับภาษาบาลีว่า “อัญชลี”

การไหว้

การไหว้ คือ การยกมือที่ประนมแล้ว พร้อมกับก้มหน้าลงเล็กน้อยให้นิ้วหัวแม่มือทั้งสองอยู่ระหว่างคิ้ว ปลายนิ้วชี้จรดหน้าผาก ใช้แสดงความเคารพพระเวลาท่านยืนหรือนั่งเก้าอี้ เป็นต้น ทั้งชายและหญิงทำเหมือนกันตรงกับภาษาบาลีว่า วันทา หรือ นมัสการ

การกราบ

การกราบ คือ การแสดงความเคารพอย่างสูงสุด ต่อบุคคล ที่เราเคารพนับถืออย่างสูงสุด โดยการให้อวัยวะทั้ง ๕ จรดกับพื้น คือ หน้าผาก ๑ ฝ่ามือ ๒ เข่า ๒ เรียกว่า “กราบแบบเบญจางค-ประดิษฐ์”

ผู้ชายนั่งท่าเทพบุตร คือ ให้นั่งคุกเข่าตั้งฝ่าเท้าขึ้นขึ้นใช้นิ้วเท้าพย้นพื้นนั่งทับลงบนสันเท้าทั้ง

คู่ หมอบกราบให้หน้าผากจรดพื้น วางฝ่ามือแบราบห่างกันหนึ่งฝ่ามือ ก้มศีรษะลงให้หน้าผากจรดพื้นในระหว่างฝ่ามือทั้งสอง ข้อศอกต่อกับหัวเข่า

ผู้หญิงนั่งท่าเทพธิดา คือ นั่งคุกเข่าราบ ไม่ชันเท้าอย่างผู้ชาย เวลากราบหมอบกราบเหมือนผู้ชาย ศอกสองข้างขนานเข่าจึงตรง กับภาษาบาลีว่า “อภิวาท”

วิธีประเคนของพระ

ประเคน หมายถึง การถวายของพระหรือการส่งของให้พระ ให้ถึงมือ การประเคนที่ถูกต้องนั้นต้องประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑. ของที่จะถวายนั้นต้องไม่หนักและใหญ่เกินไป คนเดียวพอ ยกขึ้นได้
๒. ผู้ถวายต้องอยู่ในหัตถบาท คือไม่ใกล้หรือไกลเกินไป
๓. เวลาถวายต้องยกของให้พ้นจากพื้น ไม่เสือกใส่ไปกับพื้น
๔. ต้องถวายด้วยความเคารพ
๕. เมื่อถวายเสร็จแล้วต้องไหว้ ๑ ครั้ง

วิธีทำหนังสืออาราธนา และใบปวารณาถวายจตุปัจจัย

อาราธนา หมายถึง การนิมนต์หรือการเชื้อเชิญให้พระไปประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในสมัยก่อนนิมนต์ด้วยวาจา แต่ปัจจุบันนิยมทำเป็นหนังสืออาราธนา หรือฎีกานิมนต์พระต้องระบุจำนวนพระ - งาน - สถานที่ - วัน - เดือน - ปี - เวลา - เอรทมารับ - ส่ง เป็นต้น มีตัวอย่างดังนี้

เมื่อท่านเจ้าภาพถวายเครื่องไทยธรรมแล้วนิยมถวายปัจจัยด้วย ในการถวายปัจจัยนั้นต้องทำเป็นใบปวารณาและใส่ในซองถวายพร้อมกับไทยธรรม

ไวยาวัจกร หมายถึง คนที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส ให้มีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินของวัด

กัปปยการก หมายถึง คนที่ปฏิบัติพระ ลูกศิษย์พระ

การอาราธนาศีล

อาราธนาศีล คือการขอให้พระให้ศีลก่อนที่จะประกอบพิธีกรรม เช่น การถวายทาน เป็นต้น เมื่อเจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาพระเสร็จแล้ว ต้องอาราธนาศีลรับศีลก่อนเพื่อความบริสุทธิ์ กายและวาจา คำอาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระระณณะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระระณณะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ

ยาจามะ.

ตะตียัมปิ มะยัง ภันเต วิสูง วิสูง รัทชะณัตถายะ, ติสระระณณะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ
ยาจามะ.

การอาราธนาพระปริตร

อาราธนาพระปริตร คือ การเชื้อเชิญหรือนิมนต์พระสงฆ์ให้เจริญพระพุทธมนต์ หรือสวด
พระพุทธมนต์ เช่น สวดเจ็ดตำนาน หรือสิบสองตำนาน เป็นต้น

คำอาราธนาพระปริตร

วิปัติปะฏิพาหายะ,	สัพพะสัมปัตตติสิทธิยา,
สัพพะทุกขะวินาสายะ,	ปะริตตัง พุทธะ มังคะลัง,
วิปัติปะฏิพาหายะ,	สัพพะสัมปัตตติสิทธิยา,
สัพพะภะยะวินาสายะ,	ปะริตตัง พุทธะ มังคะลัง,
วิปัติปะฏิพาหายะ,	สัพพะสัมปัตตติสิทธิยา,
สัพพะโรคะวินาสายะ,	ปะริตตัง พุทธะ มังคะลัง.

การอาราธนาธรรม

อาราธนาธรรม คือ การเชื้อเชิญหรือนิมนต์พระให้แสดง ธรรมเพื่อเป็นการเคารพต่อพระธรรม
ก่อนที่พระจะเทศน์ จึงกล่าวคำอาราธนาธรรมดังต่อไปนี้

พรัหมา จะ โลกาทิปะตี สหัมปะติ,
กัตถัญชะลี อันทิวะรัง อะยาจะละ,
สันตีระ สัตตาปะระชะกัชะชาติกา,
เทเสตุ ธัมมัง อนุกับปิมัง ปะชัง.

การกรวดน้ำ

การกรวดน้ำ คือ การอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วหลังจากการทำบุญ จุดประสงค์ของ
การกรวดน้ำมีอยู่ ๓ อย่างคือ

๑. เป็นการอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ที่มีพระคุณต่อเรา มีคุณพ่อคุณแม่ เป็นต้น
เพื่อแสดงความกตัญญูต่อท่าน

พระพุทธเจ้า เป็นต้น จึงได้กำหนดแบบแผน สำหรับเป็นหลักในการปรับปรุงความประพฤติของมนุษย์ เรียกว่า ศีล เพื่อให้มนุษย์ได้ประพฤติตนเป็นคนดีอย่างสม่ำเสมอเว้นจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ข้อที่ท่านได้บัญญัติเป็นเบื้องต้นมีองค์ ๕ คือ

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย
๓. เว้นจากการประพฤติผิดในกาม
๔. เว้นจากการกล่าวคำเท็จ
๕. เว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย

องค์แห่งศีลข้อหนึ่ง ๆ เรียกว่า สิกขาบท ศีล ๕ ข้อจึงเป็นสิกขาบท ๕ ประการ รวมเรียกว่า เบญจศีล เบญจศีลมีกัลยาณธรรมเป็นของคู่กัน กัลยาณธรรม ได้แก่ ความประพฤติที่เป็นส่วนดีงาม เป็นเครื่องอุดหนุนศีลให้ผ่องใสขึ้น มี ๕ ข้อคือ

๑. เมตตากรุณา	คู่กับศีลข้อที่ ๑
๒. สัมมาอาชีวะ	คู่กับศีลข้อที่ ๒
๓. ความสำรวมในกาม	คู่กับศีลข้อที่ ๓
๔. มีความสัตย์	คู่กับศีลข้อที่ ๔
๕. ความมีสติรอบคอบ	คู่กับศีลข้อที่ ๕

สรุป ศีลแปลว่าปกติหรือกิริยาที่เว้นตามข้อห้าม

เบญจศีล

สิกขาบทที่ ๑ มีข้อห้าม ๓ ประการคือ การฆ่า การทำร้ายร่างกาย และการทรมาน การบัญญัติสิกขาบทนี้ เพ่งเมตตาจิตเป็นใหญ่

สิกขาบทที่ ๒ มีข้อห้าม ๓ ประการ คือ โจรกรรม อนุโลมโจรกรรม และฉวยาโจรกรรม การบัญญัติสิกขาบทนี้ มุ่งความประพฤติชอบธรรมในทรัพย์ของผู้อื่น

สิกขาบทที่ ๓ มีข้อห้ามมิให้ประพฤติผิดในกามทั้งหญิงและชาย การบัญญัติสิกขาบทนี้มุ่งความประพฤติมิให้ผิดประเวณีเป็นใหญ่

สิกขาบทที่ ๔ มีข้อห้าม ๓ ประการ คือ มุสา อนุโลมมุสา และปฏิสสวะ การบัญญัติสิกขาบทนี้ มุ่งความสัตย์เป็นใหญ่

สิกขาบทที่ ๕ มีข้อห้าม ๒ ประการ คือ ดื่มน้ำเมา และเสพของมีนเมาอื่นๆ การบัญญัติสิกขาบทนี้

มุ่งมิให้เสียความสำราญและความดี

วิริติ

ผู้ปฏิบัติตามสิกขาบททั้ง ๕ ย่อมมีวิริติ คือ ความละเว้นจากข้อห้าม ๓ ประการ ตามภูมิของผู้ปฏิบัติคือ

๑. สัมปัตตวิริติ เว้นจากวัตถุที่จะพึงล่วงอันมาถึงเฉพาะหน้า
๒. สมาทานวิริติ เว้นด้วยอำนาจการถือเป็นกิจวัตร
๓. สมุจเฉทวิริติ เว้นด้วยการตัดขาดไม่ทำอย่างนั้นเป็นปกติ

เบญจธรรม

สิกขาบทที่ ๑ มีเมตตากรุณา เพื่อแผ่ความสุขและช่วยเหลือ ผู้อื่นให้พ้นทุกข์

สิกขาบทที่ ๒ มีสัมมาอาชีวะ หมั่นประกอบภารเดียวชีพในทาง ที่ชอบ

สิกขาบทที่ ๓ มีความสำรวมในกาม ๒ ประการคือ

๑. สทาร์สันโดษ ความยินดีด้วยภรรยาของตน สำหรับชาย
๒. ปติวัตร ความจงรักในสามีของตนสำหรับหญิง

สิกขาบทที่ ๔ มีความสัจย์ โดยอาการ ๔ คือ

๑. ความเที่ยงธรรมในหน้าที่
๒. ความซื่อตรงต่อมิตร
๓. ความจงรักภักดีในเจ้าของตน
๔. ความกตัญญูในท่านผู้มีพระคุณ

สิกขาบทที่ ๕ มีสติรอบคอบ โดยอาการ ๔

๑. รู้จักประมาณในการบริโภค
๒. ไม่เล่นเล่อในงาน
๓. มีสัมปชัญญะในการประพฤติตน
๔. ไม่ประมาทในธรรม

รายละเอียดของสิกขาบททั้งหมดเหล่านี้ จักได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

การสมาทานศีล

การสมาทานศีล หมายถึงการตั้งใจรับเอาศีลทั้ง ๕ ข้อมารักษาด้วยดี ด้วยการสมาทาน ๒

อย่างไรคือ

๑. ปัจเจกสมาทาน การสมาทานเป็นข้อ ๆ หากข้อใดข้อหนึ่งขาดก็ยังไม่เหลือข้ออื่น

๒. เอกัฒนสมาทาน การสมาทานทุกข้อรวมกัน เมื่อข้อใดข้อหนึ่งขาดก็เป็นอันขาดทุกข้อ

(ตอนอาราธนาศีลให้ตัดคำว่า วิสุง วิสุง รักฉะณัตถายะ ออกไป)

หมายเหตุ

๑. ศีล ๕ เรียกว่า นิจศีล สำหรับสาธุชนทั่วไป

๒. ศีล ๘ หรืออุโบสถศีล สำหรับอุบาสกอุบาสิกา

๓. ศีล ๑๐ สำหรับสามเณร

๔. ศีล ๒๒๗ สำหรับพระภิกษุ

๕. ศีล ๓๑๑ สำหรับภิกษุณี

ปัญหาและเฉลยเบญจศีล - เบญจธรรมความเบื้องต้น

๑. รูปพรรณสัณฐานของคน....?

ก. เลือกได้อย่างใจ

ข. เลือกตามใจหวังไม่ได้

ค. ขึ้นอยู่กับชาติกำเนิด

ง. ขึ้นอยู่กับวงศ์ตระกูล

๒. คนขี้เหร่ แต่นิสัยดี เปรียบได้กับดอกไม้ชนิดใด ?

ก. สีไม่สวย แต่มีกลิ่นหอม

ข. สีสวย แต่ไร้กลิ่นหอม

ค. สีก็สวย ทั้งกลิ่นก็หอม

ง. สีก็ไม่สวย ทั้งกลิ่นก็ไม่หอม

๓. ศีลช่วยชาวโลกได้อย่างไรบ้าง ?

ก. ให้ไม่เบียดเบียน

ข. ให้อยู่เป็นสุข

ค. ให้มีสติปัญญา

ง. ถูกทุกข้อ

๔. คนไม่มีศีล รู้ได้อย่างไร ?

ก. มักฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์

ข. มักประพฤตินิดในกาม

ค. มักพูดเท็จ ดื่มสุรา

ง. ถูกทุกข้อ

๕. องค์แห่งศีลอย่างหนึ่งๆ เรียกว่าอะไร ?

ก. เบญจศีล

ข. เบญจธรรม

ค. ลีลาบทยุค   ง. สมัยรัตนโกสินทร์

๖. ข้อใด เป็นงานประติมากรรมที่แสดงถึงความเป็นชาติ ไม่ต่างพร้อม ?

ก. รูปปั้นพระยาพิชัย   ข. รูปปั้นพระยาสุรสีห์

ค. รูปปั้นพระยาสุรสีห์   ง. รูปปั้นพระยาพิชัย

๗. การจะรักษาศิลปะให้บริสุทธิ์ ต้องมีอะไรเป็นเครื่องสนับสนุน ?

ก. วิถีชีวิต   ข. สุนทรียภาพ

ค. ทัศนคติ   ง. ทัศนคติ

๘. อากาเรออะไร เรียกว่า การรักษาศิลปะ ?

ก. การละเมิดข้อห้าม   ข. การงดเว้นจากข้อห้าม

ค. การวางเฉยต่อข้อห้าม   ง. การถือศิลปะที่วัด

๙. ข้อใด ไม่ใช่ความหมายของศิลปะ ?

ก. ความสำรวม   ข. ความสงบ

ค. เจตนาที่งดงาม   ง. ความไม่ล่งละเมียด

๑๐. คำว่า เบญจศิลป์ เป็นศิลปะสำหรับใคร ?

ก. พระภิกษุ   ข. สามเณร

ค. คนทั่วไป   ง. คนถืออุโบสถศิลป์

๑๑. เบญจศิลป์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอะไร ?

ก. นิเวศศิลป์   ข. อเนกศิลป์

ค. อุโบสถศิลป์   ง. ถูกทุกข้อ

๑๒. มนุษยธรรม ตรงกับศิลปะในข้อใด ?

ก. ศิลปะ ๕   ข. ศิลปะ ๘

ค. ศิลปะ ๑๐   ง. ศิลปะ ๒๒๗

๑๓. คนเริ่มทำความดี ควรเริ่มด้วยศิลปะเป็นหลัก เพราะเหตุใด ?

ก. เพราะควรรักษาศิลปะก่อนให้ทาน

ข. เพราะศิลปะเป็นเหตุให้เกิดโภคทรัพย์

ค. เพราะศิลปะนำความสุขมาให้ตราบเท่าชรา

ง. เพราะศิลปะเป็นบรรทัดให้คนประพฤติดี

๑๔. อะไรเป็นเครื่องสนับสนุนศีล ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ ?

- ก. วิริตี   ข. สุจริต
ค. ทาน   ง. ภาวนา

เฉลย ๑. ข ๒. ก ๓. ง ๔. ง ๕. ค ๖. ง ๗. ง ๘. ข ๙. ข ๑๐. ค
๑๑. ก ๑๒. ก ๑๓. ง ๑๔. ก

สิกขาบทที่ ๑

ปาณาติปาตา เวระมะณี

ศีลข้อนี้แปลว่า เว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ในที่นี้หมายถึงเอาทั้งมนุษย์และสัตว์ดิรัจฉาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีเมตตาจิตในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย มีข้อห้าม ๓ ประการ คือ

๑. การฆ่า   ๒. การทำร้ายร่างกาย   ๓. การทรมาน

การฆ่า

การฆ่า ได้แก่ การทำให้ตาย ต่างกันในวัตถุ ๒ ประเภท คือ ฆ่ามนุษย์และฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน ฆ่ามนุษย์ มีโทษหนัก ฝ่ายพุทธจักรปรับโทษภิกษุผู้กระทำถึงขาดจากความเป็นภิกษุ อุปสมบทอีกไม่ขึ้น ฝ่ายอาณาจักรปรับโทษ อุกฤษฏ์ คือ ประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน มีโทษเบาว่าการฆ่ามนุษย์

เจตนาแห่งการฆ่า มี ๒ ประเภท คือ จงใจ และไม่จงใจ

จงใจ คือ คิดไว้แต่แรกว่าจะฆ่า ขณะที่ใจตกอยู่ในความโลภ บ้าง ความพยาบาทบ้าง เหตุอื่น บ้าง

ไม่จงใจ คือ ไม่ได้คิดไว้ก่อน แต่เพราะเหตุบังเอิญบ้าง เพราะบันดาลโทษะบ้าง เพราะประสงคืป้องกันตัวบ้าง

ประโยค คือ ความพยายามแห่งการฆ่า มี ๒ ประเภท คือ ฆ่าเองหรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า กล่าวโดยกรมย่อมมีโทษหนักเบาเป็นชั้น ๆ ตามวัตถุ เจตนาและประโยค ดังนี้

ฆ่ามนุษย์

๑. โดยวัตถุ ฆ่ามนุษย์ผู้หาความผิดมิได้ มนุษย์ผู้มีอุปการะ มนุษย์ผู้มีคุณ มีโทษมาก
๒. โดยเจตนา ฆ่าด้วยหาเหตุมิได้ ฆ่าด้วยกำลังกิเลสกล้า ฆ่าด้วยความพยาบาทอันร้ายกาจ โทษมาก
๓. โดยประโยค ฆ่าให้ลำบาก เช่น ทรมานก่อนฆ่า เป็นต้น มีโทษมาก

ฆ่าสัตว์ดิรัจฉาน

๑. โดยวัตถุ ฆ่าสัตว์ที่เจ้าของหวงแหน ฆ่าสัตว์มีคุณ ฆ่าสัตว์ใหญ่ ฆ่าสัตว์ที่มีอายุยืน มีโทษมาก ฆ่าสัตว์ที่เป็นของตนเอง ฆ่าสัตว์ที่หาเจ้าของมิได้ โทษหย่อนลงมา
๒. โดยเจตนา ฆ่าด้วยหาเหตุมิได้ ฆ่าด้วยกิเลสกล้า ฆ่าด้วยพยาบาท มีโทษมาก
๓. โดยประโยค ฆ่าให้ลำบาก มีโทษมาก

การทำร้ายร่างกาย

ในเรื่องนี้กล่าวเฉพาะมนุษย์เท่านั้น การทำร้ายร่างกายมีโทษ ทั้งพุทธรักษและอาณาจักร ฝ่ายพุทธรักษปรับโทษตามวัตถุ เจตนา และความพยายามของการฆ่า ฝ่ายอาณาจักรปรับโทษตามเครื่องมือที่ใช้ประหาร เป็น ๓ สถานคือ

๑. ทำให้พิการ ได้แก่ การทำให้อวัยวะบางส่วนเสียไป เช่น ตาบอด เป็นต้น
  ๒. ทำให้เสียโฉม ได้แก่ การทำร้ายร่างกายให้เสียรูปเสียงาม แต่ไม่ถึงพิการ
  ๓. ทำให้เจ็บลำบาก ได้แก่ การทำร้ายไม่ถึงเสียโฉม แต่เสีย ความสำราญ
- กล่าวโดยกรรม มีโทษหนักตามวัตถุ เจตนา ประโยค เหมือน กับเรื่องทีกล่าวมาแล้ว

ทกรกรรม

ทกรกรรม หมายความว่า ประพฤติตนเป็นคนเหี้ยมโหดแก่สัตว์ดิรัจฉาน โดยไม่มีความปราณี ใช้เฉพาะกับสัตว์ดิรัจฉานเท่านั้น จัดเป็น ๕ ได้แก่

๑. ใช้การ ได้แก่ การใช้สัตว์พาหนะโดยไม่มีความปราณี ไม่ให้พักผ่อนตามกาล ใช้เกินกำลังของสัตว์
๒. กักขัง ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์หรือผูกมัดสัตว์ จนสัตว์ไม่ได้ รับความสุขตามธรรมชาติ
๓. นำไป ได้แก่ การผูกมัดสัตว์แล้วนำไปโดยผิดธรรมชาติ ของสัตว์ เช่น ผูกขาแล้วห้อยหัวลง เป็นต้น
๔. เล่นสนุก ได้แก่ การเอาสัตว์มาเล่นเป็นของสนุก ทำให้สัตว์ได้รับความลำบาก

๕. ผจญสัตว์ ได้แก่ การเอาสัตว์มาต่อสู้อัน เช่น กัดปลา ชนไก่ เป็นต้น
กล่าวโดยกรรม ทรกรรมจัดเป็นวิหิงสา คือการเบียดเบียน มีโทษหนักเป็นชั้น ตามวัตถุ
เจตนา และประโยชน์ เหมือนกับที่ได้กล่าวมาแล้ว

องค์แห่งปาณาติบาต มี ๕ ประการ

๑. ปาณ สัตว์มีชีวิต
๒. ปาณะสัญญาตา รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
๓. ระวังกะจิตตัง มีจิตคิดจะฆ่า
๔. อุปกัสะโม พยายามฆ่า
๕. เตนะ มะระณัง สัตว์นั้นตายด้วยความพยายาม

การที่จะจัดว่าเป็นปาณาติบาต จะต้องครบ ๕ ประการ ดังกล่าว หากว่าไม่ครบองค์ คือต่าง
พร้อย คือข้อนี้ ฆ่าเองหรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า ทำสำเร็จคือยอมขาดทั้งผู้ใช้ให้กระทำและผู้กระทำ

ปัญหาและเฉลยเบญจศีล - เบญจกรรมข้อที่ ๑

๑. นักเรียนยิงเพื่อนจนเสียชีวิต ใครเดือดร้อน ?
  - ก. พ่อแม่ผู้ตาย
  - ข. พ่อแม่ตนเอง
  - ค. ตนเอง
  - ง. ถูกทุกข้อ
๒. คำว่า “สัตว์” ตามศีลข้อที่ ๑ ข้อใดถูกต้องที่สุด ?
  - ก. คน
  - ข. สัตว์เดรัจฉาน
  - ค. สัตว์มีชีวิต
  - ง. สัตว์ที่ตายแล้ว
๓. แขนขาด ขาขาด เพราะการยกพวกตีกัน จัดเข้าในข้อใด ?
  - ก. บาดเจ็บ
  - ข. เสียโฉม
  - ค. พิการ
  - ง. ทรมาน
๔. เหตุการณ์ใด จัดเข้าในกรรมข้อเล่นสนุก ?
  - ก. จุดประทัดผูกหางสุนัข
  - ข. เล่นฟุตบอล
  - ค. ตีไก่ ชนวัว
  - ง. เล่นกำถั่ว
๕. การกระทำในข้อใด เกี่ยวกับศีลข้อที่ ๑ ?
  - ก. การเก็บส่วย
  - ข. การฆ่าตัดตอน

ค. การเล่นหอย   ง. การฆ่ากิเลส

๖. อากาโรเช่นไร เรียกว่า ฆ่าให้ลำบาก ?

ก. ฆ่าคนที่หาความผิดมิได้

ข. ฆ่าคนที่มีบุญคุณต่อตนเอง

ค. ถูกบังคับให้ฆ่าคนจนกว่าจะตาย

ง. หุบตีให้บอบช้ำจนกว่าจะตาย

๗. การฆ่าเช่นไร เรียกว่า ฆ่าโดยจงใจ ?

ก. ฆ่าเพราะบันดาลโทสะ

ข. วางแผนฆ่าเจ้าของทรัพย์

ค. ฆ่าเพราะจะป้องกันตัว

ง. วางแผนฆ่าแต่ยิงผิดตัว

๘. คำว่า ทรกรรม ในศีลข้อที่ ๑ สำหรับใช้กับใคร ?

ก. คนทั่วไป   ข. คนพิการ

ค. สัตว์ทั่วไป   ง. คนและสัตว์

๙. คนที่มีอายุสั้น เพราะวิบากกรรมในข้อใด ?

ก. มักโกรธ   ข. มักฆ่าสัตว์

ค. มักดื่มสุรา   ง. มักก่อวิวาท

๑๐. ความมีเมตตาจิต ปรรณนาดีต่อกัน เป็นหน้าที่ของใคร ?

ก. คนถือศีล ๕   ข. คนถือศีล ๘

ค. พระภิกษุสงฆ์   ง. คนทั่วไป

๑๑. ผู้ทรงศีลไม่ฆ่าสัตว์แต่ปราศจากกรุณาได้ชื่อว่าเป็นคนเช่นไร ?

ก. คนลวงโลก   ข. มีศีล แต่ขาดคุณธรรม

ค. คนไม่มีศีลธรรม   ง. ถูกทุกข้อ

๑๒. “ศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ“ ศีลธรรมหมายถึงอะไร ?

ก. ศีล ๕   ข. อุโบสถศีล

ค. ความกตัญญู   ง. เบญจศีล เบญจธรรม

๑๓. จะกำจัดจุดอ่อนคือความพยายาบท ด้วยกัลยาณธรรมข้อใด ?

ก. สติ สัมปชัญญะ ข. หิริ โอตตปปะ

ค. เมตตา กรุณา ง. ขันติ โสรัจจะ

๑๔. เห็นเพื่อนทุกร้อน พยายามหาทางช่วยเหลือจัดเป็นคนเช่นไร ?

ก. เสียสละ ข. มีเมตตา

ค. ใจกว้าง ง. มีกรุณา

๑๕. เดี่ยวนี้มีแต่ข่าวฆ่ากันตายทุกวัน เพราะคนเราขาดศีลธรรมคู่ใด ?

ก. ศีลข้อที่ ๑ เมตตา กรุณา

ข. ศีลข้อที่ ๒ สัมมาอาชีวะ

ค. ศีลข้อที่ ๓ ความสำรวมในกาม

ง. ศีลข้อที่ ๕ ความมีสติรอบคอบ

๑๖. สำนวนว่า “ควายขวิดลูก ไม่ถูกปลายเขา” ตรงกับข้อใด ?

ก. เมตตา กรุณา ข. ขันติ โสรัจจะ

ค. กตัญญูกตเวที ง. ความซื่อสัตย์

๑๗. การกระทำในข้อใด เป็นทรมานในเรื่องปาณาติบาต ?

ก. ทำร้ายร่างกายภรรยา ข. นำไก่ชนมาตีกัน

ค. กักขังใช้แรงงานเด็ก ง. ฆ่าไก่ที่เป็นหวัดนก

๑๘. ศีลข้อ ๑ บัญญัติไว้เพื่อปลูกฝังคุณธรรมใด ?

ก. เมตตา กรุณา ข. ความมีสติตั้งมั่น

ค. ความซื่อสัตย์ ง. ความกตัญญู

เฉลย ๑. ง ๒. ค ๓. ค ๔. ก ๕. ข ๖. ง ๗. ข ๘. ค ๙. ข ๑๐. ง

๑๑. ข ๑๒. ง ๑๓. ค ๑๔. ง ๑๕. ก ๑๖. ก ๑๗. ข ๑๘. ก

ศึกษาบทที่ ๒

อภินนทานา เวระมะณี

ศีลข้อนี้ แปลว่า เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยอาการแห่งใจ สิ่งของตาม
ศีลข้อนี้หมายเอาของ ๒ อย่างคือ

๑. สิ่งของที่มีเจ้าของ ทั้งที่เป็นสวัสดียุณยานกทรัพย์ คือทรัพย์มีวิญญาณ และอวิญญาณกทรัพย์ คือทรัพย์ที่ไม่มีวิญญาณที่เขาไม่ได้ยกให้

๒. สิ่งของที่ไม่มีเจ้าของ แต่มีผู้รักษาหวงแหน ได้แก่ สิ่งของที่เป็นของอุทิศบูชาปุชณียวัตถุในศาสนา หรือสิ่งของที่เป็นของกลาง ของหมู่ชน อันเป็นของไม่ควรแบ่งกัน สิกขาบทนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันการทำลายกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น มีข้อห้าม ๓ ประการ คือ

๑. โจรกรรม
๒. อนุโลมโจรกรรม
๓. ฉายาโจรกรรม

โจรกรรม

ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งใจ มี ๑๔ ประเภทคือ

๑. ลัก ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของของผู้อื่นโดยไม่ให้เจ้าของเขารู้
๒. ฉก ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาสิ่งของเวลาเจ้าของเผลอ เช่น
  - วิ่งราว แย่งของขณะเขากำลังเผลอตัว
  - ชิง ทำร้ายเจ้าของแล้วถือเอาสิ่งของนั้น
๓. กรรโชก ได้แก่ กิริยาที่แสดงอำนาจให้เจ้าของกลัว แล้วยอมให้สิ่งของ
๔. ปล้น ได้แก่ กิริยาที่ยกพวกไปเอาสิ่งของของผู้อื่นด้วยอำนาจ
๕. ตู๋ ได้แก่ กิริยาที่รื้อเอาของผู้อื่น ที่ไม่ได้ตกอยู่ในมือตน
๖. ฉ้อ ได้แก่ กิริยาที่เอาสิ่งของของผู้อื่น อันตกอยู่ในมือตน (รับฝากไว้แล้วโกงเสีย)
๗. หลอก ได้แก่ กิริยาที่พูดปิดเพื่อถือเอาของของผู้อื่น
๘. ลวง ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาของผู้อื่น ด้วยให้เขาเข้าใจผิด
๙. ปลอม ได้แก่ กิริยาที่ทำของไม่แท้ให้เห็นเป็นของแท้
๑๐. ตระบัด ได้แก่ กิริยาที่ยืมของท่านไปแล้วเอาไปเสีย
๑๑. เบียดบัง ได้แก่ กิริยาที่ถือเอาเศษได้มามากแต่ให้เจ้าของแต่น้อย
๑๒. สับเปลี่ยน ได้แก่ กิริยาที่เอาของของตนที่เลวแทนแล้วเอาของดีของผู้อื่นมาเสีย
๑๓. ลักลอบ ได้แก่ กิริยาที่เอาของซ่อนเข้ามาโดยไม่เสียภาษี หรือทำของที่ต้องห้าม
๑๔. ยักยอก ได้แก่ กิริยาที่เอาของของตนที่จะต้องถูกยึดไปไว้เสียที่อื่น

การโจรกรรม ทำเองก็ดี ใช้ให้ผู้อื่นทำสำเร็จก็ดี ผิดศีลทั้งผู้ให้และผู้ทำ

กล่าวโดยกรรม มีโทษหนักเป็นชั้นๆ กัน ๓ อย่างดังนี้

๑. โดยวัตถุ ของมีราคาแพง ทำความฉิบหายให้แก่เจ้าของ มาก มีโทษมาก

๒. โดยเจตนา ถ้าวัดเอาด้วยโลกเจตนาเกล้า มีโทษมาก

๓. โดยประโยค ถ้าวัดเอาด้วยการฆ่า ทำร้ายเจ้าทรัพย์ หรือทำลายบ้านเรือนหรือสิ่งของของเขา มีโทษมาก

อนุโลมโจรกรรม

ได้แก่ กิริยาที่แสวงหาทรัพย์ในทางที่ไม่บริสุทธิ์ แม้จะไม่นับเข้าในอาการแห่งโจร มี ๓ ประเภท คือ

๑. สมโจร ได้แก่ กิริยาที่อุดหนุนโจรกรรมโดยนัย เช่น รับซื้อของโจร เป็นต้น

๒. ปอกลอก ได้แก่ กิริยาที่คบคนด้วยอาการไม่ซื่อสัตย์ มุ่งหวังเอาทรัพย์สมบัติของเขา ถ้ายเดียว แล้วละทิ้งเขาเสีย เมื่อเขาสิ้นตัวแล้ว

๓. รับสินบน ได้แก่ กิริยาที่ถ้อเอาทรัพย์ที่เขาให้เพื่อช่วยทำธุระให้แก่เขาในทางที่ผิด

อนุโลมโจรกรรม มีโทษหนักต่างกันโดยวัตถุ เจตนา และประโยค ที่ยิ่งและหย่อนกว่ากัน บางครั้งอาจก่อให้เกิดความเลวร้ายยิ่งกว่าการโจรกรรม ทั้งนี้จะต้องดูเจตนาประกอบด้วย ฉายาโจรกรรม

ได้แก่ กิริยาที่ทำทรัพย์ของผู้อื่นให้สูญไป และเป็นสินใช้ตกอยู่แก่ตนมี ๒ ประเภท คือ

๑. ผลาญ ได้แก่ กิริยาที่ทำอันตรายแก่ทรัพย์ของผู้อื่น

๒. หยิบฉวย ได้แก่ กิริยาที่ถ้อเอาทรัพย์ของผู้อื่นด้วยความ มักง่าย ไม่ได้บอกให้เจ้าของเขารู้ จะถ้อเอาด้วยวิสาสะ อาจทำให้เจ้าของทรัพย์ไม่พอใจ และเป็นที่สงสัยของผู้อื่นว่าเป็นโจร

ฉายาโจรกรรม ต้องดูที่เจตนาประกอบด้วย เพราะในบาง กรณีอาจจะต่างพริ้วเท่านั้น ถ้าหากรับใช้คืนเจ้าของทรัพย์เสีย

องค์แห่งอทินนาทาน มี ๕ ประการ

๑. ประระปริคคะหิตัง ของนั้นมีเจ้าของหวงแหน

๒. ประระปริคคะหิตะสัจญญิตา รู้ว่าเจ้าของหวงแหน

๓. เถยยะจิตตัง มีจิตคิดจะลัก

๔. อุปั๊กกะโม ได้พยายามลัก

๕. เตนะ หะระณัง ได้ของนั้นมาด้วยความพยายามนั้น

ถ้าทำครบทั้ง ๕ ประการ คือขาดทันที ถ้าทำไม่ครบองค์ คือต่างพริ้ว

ปัญหาและเฉลยเบญจศีล - เบญจธรรมข้อที่ ๒

๑. เกิดมายากจนเข็ญใจ เพราะผิดศีลข้อไหน ?

- ก. ศีลข้อ ๑   ข. ศีลข้อ ๒
ค. ศีลข้อ ๔   ง. ศีลข้อ ๕

๒. ว่าโดยหลักของเบญจศีล รัฐบาลจัดงานต่อต้านเทปผีซีดีเถื่อน เพื่อประโยชน์ใด ?

- ก. เพื่อไม่ให้เบียดเบียนกัน
ข. เพื่อให้เป็นคนซื่อสัตย์
ค. เพื่อป้องกันความแตกร้าง
ง. เพื่อให้เลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ

๓. ตามตัวอย่างใด เรียกว่า สมใจ ?

- ก. เก็บส่วยการพนัน   ข. รับซื้อของโจร
ค. สมคบกับโจร   ง. ทุจริตนมโรงเรียน

๔. คำว่า ทรัพย์ ในศีลข้อที่ ๒ หมายถึงทรัพย์ชนิดใด ?

- ก. ทรัพย์ที่อยู่ในบ้าน   ข. ทรัพย์ที่อยู่ในป่า
ค. ทรัพย์ที่ทำตกหาย   ง. ถูกทุกข้อ

๕. พระองค์ทรงบัญญัติศีลข้อที่ ๒ เพื่อประสงค์ใด ?

- ก. เพื่อไม่ให้เบียดเบียนกัน
ข. เพื่อให้เป็นคนซื่อสัตย์
ค. เพื่อป้องกันความแตกร้าง
ง. เพื่อให้เลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ

๖. คนชอบขโมยของตอนกลางคืน ควรแก้ด้วยคุณธรรมข้อใด ?

- ก. มีอาชีพชอบ   ข. มีภาระงานชอบ
ค. มีความเห็นชอบ   ง. มีความพยายามชอบ

๗. การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน หมายถึงทรัพย์ในข้อใด ?

- ก. สัจหาริมทรัพย์   ข. อสังหาริมทรัพย์
ค. อวิญญาณกทรัพย์   ง. ถูกทุกข้อ

๘. ข้อใดจัดเป็นโจรกรรมที่เรียกว่า ลักลอบ ?

ก. กู้เงินกองทุนหมู่บ้านแล้วหลบหนี

ข. แอบนำสินค้าเถื่อนเข้าประเทศ

ค. อ้างกรรมสิทธิ์ครอบครองที่ดิน

ง. ถูกทุกข้อ

๙. คนที่สังคมเรียกว่า ร่ำรวยผิดปกติ เพราะสาเหตุใด ?

ก. ค้ายาบ้า

ข. เก็บส่วยรายวัน

ค. เลี้ยงชีพในทางผิด

ง. ถูกทุกข้อ

๑๐. ตัวอย่างในข้อใด จัดเป็นกิจกรรมที่เรียกว่า ฉก ?

ก. วึ่งราวโทรศัพท์มือถือ

ข. เก็บส่วยวินมอเตอรืไซค์

ค. ยักยอกเงินกองทุนหมู่บ้าน

ง. ทำปุ๋ยปลอมแจกให้ชาวนา

๑๑. การหลอกลวงเรียกเก็บเงินในทางมิชอบ ตรงกับข้อใด ?

ก. โจรกรรม

ข. อนุโลมโจรกรรม

ค. ฉวยาโจรกรรม

ง. ถูกทุกข้อ

๑๒. คนเล่นการพนัน ย่อมได้รับโทษอย่างไร ?

ก. เมื่อชนะย่อมก่อเวร

ข. ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ

ค. เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน

ง. ถูกทุกข้อ

๑๓. งานสัมมาชีพ อุดหนุนศิลปินข้อไหนให้บริสุทธิ์โดยตรง ?

ก. ศิลปิน ๑

ข. ศิลปิน ๒

ค. ศิลปิน ๕

ง. ศิลปินทุกข้อ

๑๔. การทุจริตนมโรงเรียน จะไม่เกิดขึ้น เพราะมีศีลธรรมข้อใด ?

ก. ศิลปินที่ ๑ - เมตตา กรุณา

ข. ศิลปินที่ ๒ - สัมมาอาชีวะ

ค. ศิลปินที่ ๓ - ความสำรวมในกาม

กาเมสุมิจฉาจาร

๒. หญิงที่มีผู้ปกครอง ได้แก่ หญิงที่อยู่ในความปกครองของ คนอื่น เช่น พ่อแม่ ญาติหรือผู้
อุปการะ ชายลักลอบสมสู่ เป็นกาเม- สุมิจฉาจาร หากขอให้ท่านยกให้ก่อน ไม่จัดเป็น
กาเมสุมิจฉาจาร

๓. หญิงที่มีจารีตรักษา ได้แก่ หญิง ๓ จำพวก คือ

๓.๑ หญิงผู้เป็นเทือกเถาเหล่ากอของตน

๓.๒ หญิงผู้อยู่ใต้บัญญัติพระศาสนา

๓.๓ หญิงที่กฎหมายบ้านเมืองห้าม

ชายต้องห้าม

ได้แก่ ชายที่เป็นวัตถุต้องห้ามของหญิง ๒ จำพวกคือ

๑. ชายอื่นนอกจากสามีตน เป็นวัตถุต้องห้ามของหญิงมีสามี

๒. ชายที่มีจารีตรักษา เป็นวัตถุต้องห้ามของหญิงทั่วไป

กาเมสุมิจฉาจาร เมื่อกล่าวโดยกรรมมีโทษหนักตามวัตถุ เจตนาและประโยชน์

โดยวัตถุ ประพฤติล่วงในบุคคลที่มีคุณ มีโทษมาก

โดยเจตนา ประพฤติด้วยกำลังราคะกล้า มีโทษมาก

โดยประโยชน์ ถ้าประพฤติด้วยใช้กำลัง มีโทษหนักแก่ฝ่ายที่กระทำ

องค์แห่งกาเมสุมิจฉาจาร มี ๔ ประการ

๑. อะคะมะนียะวัตถุ บุคคลต้องห้าม

๒. ตัสมีง เสวะนะจิตตัง มีจิตคิดจะเสพ

๓. เสวะนัปปะโยโค พยายามเสพ

๔. มัคเคนะ มัคคัปปะปฏิปัตติ ให้อวัยวะเพศถึงกัน ได้แก่ มรรค ๓ คือ ทวารหนัก ทวารเบา

และปาก

ถ้าทำครบทั้ง ๔ ประการ คือขาดทันที ถ้าทำไม่ครบองค์ คือต่างพร้อย

ปัญหาและเฉลยเบญจศีล - เบญจธรรมข้อที่ ๓

๑. ชายที่จารีตห้าม ข้อใดถูกต้อง ?

ก. นักบวชนอกศาสนา   ข. ภิกษุ สามเณร

ค. พี่เขย น้องเขย   ง. ถูกทุกข้อ

๒. การขายบริการทางเพศ มีความเสียหายอย่างไร ?

ก. เสียชื่อเสียง   ข. เสียวงศ์ตระกูล

ค. พ่อแม่เสียใจ   ง. ถูกทุกข้อ

๓. ล่อลวงเด็กหญิงอายุ ๑๓ ปี ไปสมสู่ได้สำเร็จผิดศีลข้อใด ?

ก. ผิดศีลข้อ ๒   ข. ผิดศีลข้อ ๓ กับข้อ ๔

ค. ผิดศีลข้อ ๔   ง. ผิดศีลข้อ ๓ กับข้อ ๕

๔. สทาร์สันโดษ ไกล่กับสำนวนไทยข้อใด ?

ก. เสียทองเท่าหัว ไม่ยอมเสียผ้าให้ใคร

ข. หญิงหลายใจ ชายหลายรัก

ค. ร้อยชู้หรือจะสู้เนื้อเมียตน

ง. ชี้อ้างจับตักแตน

๕. ข้อใดไม่เกี่ยวข้องกับศีลข้อ ๓ ?

ก. ความไว้วางใจกัน   ข. ความไม่แตกร้าง

ค. ความปรารถนาดีต่อกัน   ง. ความพอใจในคู่ครอง

๖. การไม่ประพฤติผิดในกาม จัดเป็นสุจริตข้อใด ?

ก. กายสุจริต   ข. วาจาสุจริต

ค. มโนสุจริต   ง. ถูกทุกข้อ

๗. กรณีคืบบาปพรมพிரาม สะท้อนให้เห็นถึงการละเมิดศีลข้อใด ?

ก. ศีลข้อ ๑   ข. ศีลข้อ ๒

ค. ศีลข้อ ๓   ง. ศีลข้อ ๕

๘. “รักตัวเอง รักครอบครัว อย่างมีภรรยาบ่อย” คำขวัญนี้ สนับสนุนให้ผู้ชายทุกคนรักษาศีลข้อใด ?

ก. ศีลข้อ ๒   ข. ศีลข้อ ๓

ค. ศีลข้อ ๔   ง. ศีลข้อ ๕

๙. คุณธรรมที่ทำให้ศีลข้อ ๓ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตรงกับข้อใด ?

ก. ความมีสติตั้งมั่น   ข. ความซื่อตรง

มุสา

ได้แก่ การกล่าวความไม่จริง เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิด การมุสานี้มิได้หมายเอาเฉพาะแต่ทางวาจาอย่างเดียว ทางกายก็อาจเป็นได้เช่นกัน เช่น การเขียนหนังสือมุสา เป็นต้น มุสานี้มี ๗ ประเภทคือ

๑. ปด ได้แก่ กิริยาพูดเท็จโดยไม่มีมูล เช่น

- ส่อเสียด การพุดยุให้คนอื่นแตกกัน
- หลอก การพุดเพื่อจะโกงให้ผู้อื่นหลงเชื่อ
- ยอ การพุดเพื่อยกย่องโดยไม่เป็นความจริง
- กลับคำ การพุดแล้วภายหลังไม่รับว่าพุด

๒. ทนสาบาน ได้แก่ กิริยาที่เลียงคำสัตย์ว่าจะพุดเรื่องจริงแต่กลับพุดไม่จริง

๓. ทำเล่ห์ ได้แก่ กิริยาที่อวดอ้างความศักดิ์สิทธิ์เกิน ความจริงเป็นอุบายหลอกลวง

๔. มารยา ได้แก่ กิริยาที่แสดงอาการหลอกให้ผู้อื่นหลงเชื่อ

๕. ทำเลศ ได้แก่ กิริยาที่พุดคลุมเครือให้ผู้ฟังเข้าใจผิด

๖. เสริมความ ได้แก่ กิริยาที่พุดเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจเกินจากความจริง

๗. อ้าความ ได้แก่ กิริยาที่พุดเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจน้อยกว่าความเป็นจริง

กล่าวโดยกรรม มุสามีโทษตามวัตถุ เจตนา ประโยค ดังนี้

โดยวัตถุ ข้อความนั้นเป็นเรื่องทำลายประโยชน์ท่าน หรือกล่าวเท็จกับผู้มีคุณ ผู้มีศีลธรรม
โทษหนัก

โดยเจตนา มีจิตคิดพุดให้ร้ายแก่ท่าน มีโทษหนัก

โดยประโยค พยายามพุดให้เขาเชื่อได้สำเร็จ มีโทษหนัก

อนุโลมมุสา

ได้แก่ กิริยาที่พุดโดยเรื่องที่พุดเป็นเรื่องไม่จริง แต่ผู้พุดมิได้ จงใจให้ผู้อื่นเข้าใจผิด มี ๒ ประเภทคือ

๑. เสียดแทง ได้แก่ กิริยาที่ว่าให้ผู้อื่นเจ็บใจ เช่น ด่า ประชด เป็นต้น

๒. สับปลับ ได้แก่ กิริยาที่พุดด้วยความคะนองวาจา มิได้จงใจให้ผู้ฟังเชื่อ

กล่าวโดยกรรม มีโทษหนักเป็นชั้น ๆ ดังนี้

โดยวัตถุ ข้อความเรื่องที่กล่าวแก่ผู้มีคุณ มีโทษหนัก

โดยเจตนา พุดใส่ร้ายหวังให้เขาเจ็บใจ มีโทษหนัก

โดยประโยค พุทธพยายามทำความเสียหายให้แก่คนอื่นสำเร็จ มีโทษหนัก

ปฏิสสวะ

ได้แก่ กิริยาที่ผู้รับคำท่านแล้ว ภายหลังไม่ทำตามคำพูดนั้น มี ๓ ประเภท คือ

๑. ผิดสัญญา ได้แก่ กิริยาที่สองฝ่ายทำสัญญาต่อกัน ภายหลังอีกฝ่ายหนึ่งบิดพลิ้ว ไม่ทำตามสัญญา

๒. เสียสัตย์ ได้แก่ กิริยาที่ให้ถ้อยคำแก่ท่านว่าจะประพฤติหรือไม่ประพฤติ ภายหลังบิดพลิ้วไม่ทำตามคำพูดนั้น

๓. คินคำ ได้แก่ กิริยาที่รับว่าจะทำสิ่งนั้นๆ ภายหลังไม่ทำตามคำนั้น

ยังมีถ้อยคำอีกประเภทหนึ่งที่ไม่จัดเป็นปฏิสสวะ คือ ถอนคำ ได้แก่ กิริยาที่รับคำท่านแล้ว ภายหลังไม่อาจกระทำได้ แต่ก็ได้บอก ให้ท่านทราบก่อน

มุสาวาทที่ไม่มีโทษ

ถ้อยคำที่พูดตามลำดับความสำคัญของเรื่อง แต่ผู้พูดมีเจตนา บริสุทธิ เรียกว่า ยถา สัญญา ไม่จัดว่าเป็นมุสาวาท ๔ ประเภท คือ

๑. โวหาร ได้แก่ ถ้อยคำที่ใช้กันตามธรรมเนียม เช่น ข้อความลงท้ายจดหมาย ซึ่งผู้พูดมิได้ตั้งใจ กล่าวให้ผู้ฟังเข้าใจผิดและผู้ฟังก็มิได้สนใจว่าจริงหรือเท็จ เป็นต้น

๒. นิยาย ได้แก่ เรื่องเปรียบเทียบเพื่อให้เป็นคติสอนใจ ซึ่งผู้พูดมุ่งหมายจะให้เข้าใจความได้ง่าย หรือเพื่อทำความเพราะพริ้ง ไม่มีเจตนาให้ผู้ฟังเชื่อ

๓. สำคัญผิด ได้แก่ กิริยาที่ผู้พูดสำคัญผิด พุดไปตามความสำคัญนั้นๆ แต่เมื่อรู้ว่าผิด ก็บอกให้ท่านทราบ

๔. พลั้ง ได้แก่ กิริยาที่ผู้พูดตั้งใจจะพูดอย่างหนึ่ง แต่พุดไปอีกอย่างหนึ่ง โดยไม่มีเจตนา

องค์แห่งมุสาวาท มี ๔ ประการ

๑. อะตะถัง วัตถุ	เรื่องที่พุดไม่จริง
๒. วิสังวาทะนะจิตตัง	ตั้งใจพุดให้ผิด
๓. ตัชโช วายาโม	พยายามพุดให้ผิด
๔. ปรัสสะ ตะทตถะวิชานะนัง	ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความนั้น

ถ้าทำครบทั้ง ๔ ประการ ศีลขาดทันที ถ้าทำไม่ครบองค์ ศีลต่างพร้อม

ปัญหาและเฉลยเบญจศีล - เบญจธรรมข้อที่ ๔

๑. นิทานเรื่อง เด็กเลี้ยงแกะ เป็นตัวอย่างของศีลข้อใด ?
  - ก. ศีลข้อ ๓
  - ข. ศีลข้อ ๑ กับข้อ ๔
  - ค. ศีลข้อ ๔
  - ง. ศีลข้อ ๒ กับข้อ ๔
๒. ให้คำมั่นว่าจะเลิกเสพยาบ้า แต่ยังไม่เลิกยุ่งอีก ตรงกับข้อใด ?
  - ก. ใจอ่อน
  - ข. กลัวเสียเพื่อน
  - ค. เสียดาย
  - ง. ทนไม่ได้
๓. คำใด ตรงกับสำนวนไทยว่า พุดจนลึงหลับ ?
  - ก. คำเพ้อเจ้อ
  - ข. คำส่อเสียด
  - ค. คำเท็จ
  - ง. คำหยาบ
๔. จงใจพุดให้ผู้อื่นเข้าใจผิด แต่เขาไม่ได้ยิน ผิดศีลข้อ ๔ หรือไม่ ?
  - ก. ผิด เพราะมีเจตนาพุดเท็จ
  - ข. ผิด เพราะพยายามพุดเท็จ
  - ค. ไม่ผิด เพราะเรื่องนั้นจริง
  - ง. ไม่ผิด เพราะไม่ครบองค์มุสาวาท
๕. พุดเท็จแก่ใคร มีโทษหนัก ?
  - ก. ปู่ ย่า
  - ข. พ่อ แม่
  - ค. ลุง ป้า
  - ง. น้ำ อา
๖. การแสดงความเท็จเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิด เกิดขึ้นทางใดบ้าง ?
  - ก. ทางวาจาอย่างเดียว
  - ข. ทางวาจา ทางใจ
  - ค. ทางกาย ทางวาจา
  - ง. ทางกาย วาจา ใจ
๗. การสันตริษะปฏิบัติ ให้เขาเข้าใจผิด จัดเป็นมุสาวาทหรือไม่ ?
  - ก. ไม่เป็น เพราะไม่ได้เปล่งวาจา
  - ข. ไม่เป็น เพราะไม่ครบองค์มุสาวาท
  - ค. เป็น เพราะมุ่งเจตนาอย่างเดียว
  - ง. เป็น เพราะคนอื่นรู้เรื่องนั้น

๑. สุรา ได้แก่ น้ำเมาที่กลั่นเพื่อให้เข้มข้นขึ้น เช่น เหล้า, บรั่นดี, วิสกี้
๒. เมรัย ได้แก่ น้ำเมาที่เป็นเพียงของดอง เช่น เบียร์, ไวน์, สาโท
สาเหตุที่ทรงบัญญัติศีลข้อนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการขาดสติ ทำให้เกิดความ
ประมาทสามารถละเมิดศีลได้ทุกข้อ โทษของการดื่ม น้ำเมา ในพระบาลีท่านแสดงไว้ ๖
ประการ คือ

๑. เป็นเหตุให้เสียทรัพย์
๒. เป็นเหตุก่อการวิวาท
๓. เป็นเหตุให้เกิดโรค
๔. เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง
๕. เป็นเหตุให้ประพฤติมารยาทที่น่าอดสู
๖. ทอนกำลังสติปัญญา

มหาประเทศ ๔

พระพุทธองค์ทรงวางหลักสำหรับตัดสินสิ่งที่พระองค์มิได้บัญญัติไว้ เรียกว่า มหา
ประเทศ มี ๔ ประการ คือ

๑. สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากับสิ่งไม่ควร ขัดต่อสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร
  ๒. สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากับสิ่งที่ควร ขัดต่อสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร
  ๓. สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าควร แต่เข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดต่อสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร
  ๔. สิ่งใดที่ไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าควร แต่เข้ากับสิ่งที่ควร ขัดต่อสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร
- ดังนั้น สิ่งของมีนเมาอื่นๆ เช่น เฮโรอีน ฝิ่น มอร์ฟิน กัญชา เป็นต้น ก็อนุโลมเข้าเป็น
สิ่งที่ไม่ควรในศีลข้อนี้

ของเมาที่ใช้โดยไม่มีโทษ

มีของเมาที่ใช้ได้โดยไม่มีโทษ ในกรณีดังต่อไปนี้ เช่น

๑. น้ำเมาที่ใช้ใส่ในอาหารจำนวนน้อย เพื่อปรารภนาดับกลิ่นคาว ไม่มีสี กลิ่น ปรากฏ
ให้รู้ เรียกว่า อัฟโพหาริก
  ๒. มอร์ฟิน ใช้โดยแพทย์ เพื่อเป็นยาระงับความปวด ระงับทุกขเวทนา
  ๓. สุรา ใช้โดยแพทย์ เป็นกระสายยาจำนวนน้อย โดยไม่มีสีมีกลิ่นปรากฏให้รู้
- องค์แห่งสุราเมรัย มี ๔ ประการ

สัมปัตตวิริติ

แปลว่า ความละเว้นจากวัตถุอันถึงเข้า หมายความว่า บุคคลผู้นั้นไม่ได้ตั้งสัตย์ ปฏิญาณว่า จะละเว้นจากข้อห้ามข้อนั้นๆ เป็นแต่เพียงเห็นว่าการกระทำนั้นไม่สมควรแก่ตน จัดเป็นผู้ที่มีหิริโศตตปปะประจำใจ วิริติประเภทนี้มียิ่งและหย่อนตามเวลาและเจตนา ของ บุคคล ส่วนบุคคลผู้ยังไม่มีโอกาสกระทำชั่วหากมีโอกาสก็ยอม กระทำ ดังนี้ ไม่จัดเป็นวิริติ

สมาทานวิริติ

แปลว่า ความละเว้นด้วยการถือหรือการรับเอาเป็นข้อปฏิบัติ ได้แก่ ความละเว้นของ บุคคลผู้ถือศีลเป็นนิตย หรือถือเฉพาะคราวที่สมาทานชั่วคราว ไม่เพียงแต่ละเว้นเพราะเห็นว่า ไม่สมควรกระทำแต่เว้นเพราะการสมาทาน คือ การไม่ล่วงข้อห้ามนั้นด้วยการสมาทาน ได้แก่ การรับข้อปฏิบัติมาถือด้วยการถือเพศบ้าง ด้วย การกล่าววาจาบ้าง

สมุจเฉทวิริติ

แปลว่า ความละเว้นด้วยการตัดขาด ได้แก่ ความละเว้นของพระอริยเจ้า ผู้มีปกติไม่ ประพฤติล่วงข้อห้ามเหล่านั้นตั้งแต่ท่านได้สำเร็จเป็นพระอริยบุคคล

ปัญหาและเฉลยเบญจศีล - เบญจธรรมหมวดวิริติ

๑. ยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด ละเว้นไม่เสพ เพราะเห็นว่าเป็น เรื่องไม่ดี กิริยาที่ละเว้นนั้น เรียกว่าอะไร ?

ก. วิริติ	ข. เจตนา
ค. ถือศีล	ง. มีสติ

๒. วิริติของพระอริยเจ้า ตรงกับข้อใด ?

ก. สัมปัตตวิริติ	ข. สมาทานวิริติ
ค. สมุจเฉทวิริติ	ง. ถูกทุกข้อ

๓. ข้อใด กล่าวถูกต้องตามความหมาย ?

- ก. ผู้มีศีล & ได้ชื่อว่ามีกัลยาณธรรม

- ข. เบญจศีล มีวิริติเป็นเครื่องคู่กัน
- ค. กัลยาณธรรม คือการละเว้นข้อห้าม
- ง. วิริติ คือเจตนางดเว้นจากความชั่ว
๔. แสนเสนห์ตั้งใจเลิกดื่มสุราเมื่อเข้าพรรษา จัดเป็นวิริติใด ?
- ก. สัมปัตตวิริติ   ข. สมทานวิริติ
- ค. สมุจเฉทวิริติ   ง. ถูกทุกข้อ
๕. อะไรเป็นเครื่องสนับสนุนศีลให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ ?
- ก. วิริต   ข. สุทจจริต
- ค. ทาน   ง. ภาวนา

เฉลย ๑. ก ๒. ค ๓. ง ๔. ข ๕. ก

เบญจกัลยาณธรรม

กัลยาณธรรม แปลว่า ธรรมอันงาม เป็นข้อปฏิบัติพิเศษยิ่งกว่าศีล แต่ผู้ที่ตั้งอยู่ในศีล จะถือว่าเป็นผู้มีกัลยาณธรรมทุกคนหาได้ไม่ เช่น ผู้มีศีลเห็นคนเป็นลมแน่นิ่งอยู่ โดยปราศจากผู้ช่วยเหลือ ตนเองพอช่วยเหลือได้แต่ทำเมินเฉยเสีย เช่นนี้ ศีลของเขาไม่ขาดแต่ขาดความกรุณา จัดว่าเป็นผู้ไม่มีกัลยาณธรรม หากให้ความช่วยเหลือเขาจนพ้นอันตราย เช่นนี้ จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้มีทั้งศีลทั้งกัลยาณธรรม

กัลยาณธรรมมี ๕ สิกขาบท เรียกว่า เบญจกัลยาณธรรม จัดเป็นคู่กับเบญจศีล ดังนี้

สิกขาบทที่ ๑ เมตตากรุณา คู่กับศีลข้อที่ ๑

สิกขาบทที่ ๒ สัมมาอาชีวะ คู่กับศีลข้อที่ ๒

สิกขาบทที่ ๓ ความสำรวมในกาม คู่กับศีลข้อที่ ๓

สิกขาบทที่ ๔ ความมีสัตย์ คู่กับศีลข้อที่ ๔

สิกขาบทที่ ๕ ความมีสติรอบคอบ คู่กับศีลข้อที่ ๕

จักได้อธิบายแต่ละสิกขาบทต่อไป

สิกขาบทที่ ๑

เมตตากรุณา

เมตตา กรุณา ได้แก่ ความคิดปรารถนาจะให้เขาเป็นสุขปราศจากทุกข์ แบ่งได้เป็น ๒ ประการคือ

๑. เมตตา ได้แก่ ความคิดปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข
ธรรมข้อนี้เป็นเหตุให้คิดเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

๒. กรุณา ได้แก่ ความคิดปรารถนาจะให้เขาปราศจากทุกข์ ธรรมข้อนี้เป็นเหตุให้คิดช่วย
ทุกข์ภัยของกันและกัน

ความเมตตา กรุณา เป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนควรกระทำ เพราะตนเองตั้งแต่เริ่มเกิด
มาก็ได้อาศัยความเมตตา กรุณาของผู้อื่น มีมารดาบิดา เป็นต้น เมื่อถึงเวลาตนเองก็สมควรที่
จะแสดงความเมตตา กรุณาแก่ผู้อื่นเป็นการตอบแทนไม่ควรเมินเฉยเสีย หากไม่เกินกว่า
ความสามารถของตน หากผู้ใดสามารถแสดงความเมตตา กรุณาได้ แต่ไม่ยอมแสดงชื่อว่า
เป็นคนใจดำ เอาเปรียบโลก หวังอุปการะจากโลกฝ่ายเดียวเช่นนี้ไม่ควร ในการแสดงความ
เมตตา กรุณา ผู้แสดงจะต้องเป็นผู้ที่

๑. ฉลาดในอุปบาย จึงจะสำเร็จประโยชน์

๒. ไม่ทำลายประโยชน์ทั้งของตนเองและผู้อื่น

บุคคลผู้แสดงความเมตตา กรุณาได้อย่างถูกต้องแล้ว ย่อมอำนวยผลดีแก่ผู้แสดงและ
ผู้ได้รับ ทำให้เป็นผู้มีศีลมีธรรมอันงามขึ้น

สิกขาบทที่ ๒

สัมมาอาชีพะ

สัมมาชีพะ ได้แก่ ความเพียรเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ เป็นการอุดหนุนให้สามารถรักษา
ศีลให้มั่นคงบริสุทธิ์อยู่ได้ บุคคลผู้เว้นจากมิจฉาชีพแล้ว ยังจะต้องประกอบด้วยการประพฤติ
เป็นธรรมในการหาเลี้ยงชีพ ๓ ประการ คือ

๑. การประพฤติเป็นธรรมในกิจการ ได้แก่ ทำกิจการใดๆ ที่ได้รับมอบหมายด้วยความ
อุตสาหะตั้งใจทำให้สำเร็จด้วยดี ไม่บิดพลิ้วหลีกเลี่ยงการงานที่ตนทำนั้น

๒. การประพฤติเป็นธรรมในบุคคล ได้แก่ ความเป็นผู้ซื่อตรง ต่อบุคคลทั่วไป ไม่

หลอกหลวง ไม่เห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว

๓. การประพฤติเป็นธรรมในวัตถุ ได้แก่ ความเป็นผู้ซื้อตรง ต่อวัตถุ ไม่ปลอมปน ไม่หลอกหลวงให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าวัตถุนั้นๆ เป็นของดีเยี่ยมเกินกว่าความเป็นจริง ผู้เลือกอาชีพควรเว้นจากอาชีพที่ ประกอบด้วยโทษเสีย เพราะทรัพย์ที่ได้มาจากการงานอันประกอบด้วยโทษนั้น ไม่ยังประโยชน์ของทรัพย์ให้สำเร็จได้เต็มที่ อีกประการหนึ่ง การงานที่จะต้องเสี่ยงโชค เช่น เล่นการพนันก็ไม่ควรเลือก เพราะอาจจะถึงฉิบหายได้ หากสำเร็จได้ทรัพย์มา ทรัพย์นั้นก็ไม่ต้องอยู่ถาวร เพราะเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. เป็นทรัพย์ที่ได้มาง่าย มีความเสียดายน้อย จับจ่ายใช้สอยง่าย

๒. มีความอยากได้ไม่มีสิ้นสุด

ส่วนทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบกิจการงานในทางที่สุจริต จะสร้างความเจริญมั่งคั่ง เพราะเจ้าของทรัพย์ย่อมจะต้องเอาใจใส่คอยดูแลรักษาทรัพย์นั้นให้พ้นจากอันตรายต่างๆ รู้จักจับจ่ายใช้สอยแต่พอสมควรไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป หรือเบียดเบียนตนเองจนเกินไป

สิกขาบทที่ ๓

ความสำรวมในกาม

ความสำรวมในกาม ได้แก่ กิริยาที่ระมัดระวังไม่ประพฤติผิดมากในกาม คุณข้อนี้ทำให้ผู้ประพฤติตามเป็นผู้บริสุทธิ์ผ่องใส มีสง่าราศี พ้นจากความติฉินนินทาได้ ธรรมข้อนี้จัดตามเพศของบุคคลได้เป็น ๒ คือ

๑. สทาร์สันโดษ ความพอใจด้วยภรรยาของตน เป็นคุณสำหรับชาย

๒. ปติวัตร ความจงรักภักดีความซื่อสัตย์ต่อสามีของตน เป็นคุณสำหรับหญิง

สทาร์สันโดษ ชายที่มีภรรยาแล้ว ยินดีอยู่แต่ในภรรยาของตน ไม่รักใคร่ยินดีกับหญิงอื่น ช่วยกันหาเลี้ยงชีพไม่ละทิ้งกัน ชื่อว่า สันโดษด้วยภรรยาของตน ส่วนผู้ไม่สันโดษด้วยภรรยาของตน เทียบชุกชนกับหญิงแพศยา แม้ไม่เป็นกามะสุมิจฉาจาร แต่ก็ เป็นเหตุแห่งความเสื่อมเสียแก่ตน ๓ สถาน คือ

๑. ต้องเสียทรัพย์เป็นค่าบำเรอหญิงนั้น

๒. เป็นบ่อเกิดแห่งโรคภัย อันอาจทำให้ร่างกายพิการไปต่าง ๆ

๓. เป็นเหตุใกล้ต่ออันตราย เพราะอาจจะก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทกับชายอื่น ๆ ได้

ปติวัตถุส หญิงที่มีสามีแล้วต้องเอาใจใส่ดูแลสามีของตน ผู้เป็นภรรยาพึงกระทำให้ดี ที่สุด และผูกสมัครักรักใคร่สามีของตน ไม่ควรมีใจไปผูกพันกับชายอื่นที่ไม่ใช่สามีของตน แม้ หากว่าสามีตนเอง ตายไปแล้วแต่ยังรักใคร่ในสามีตนเองอยู่ ไม่มีจิตใจรักใคร่ในชายอื่นอีก ต่อไป เช่นนี้ชื่อว่า ปติวัตถุส ประพฤติในสามีตนเป็นแบบอย่าง แก่หญิงทั้งหลายในภพหน้า ดังนั้นความสำรวมในกามจึงเป็นการส่งความประพฤติที่ดีงามของชายหญิงผู้มีศีล เป็นที่รัก

สิกขาบทที่ ๔ ความมีคำสัตย์

ความมีคำสัตย์ ได้แก่ กิริยาที่ประพฤติตนเป็นคนตรง มี ๔ ประการ คือ

๑. ความเที่ยงธรรม ได้แก่ ความประพฤติเป็นธรรมในกิจการ อันเป็นหน้าที่ของตน ไม่ประพฤติผิดด้วยอำนาจอคติ ๔ ประการ คือ

๑. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก
๒. โทสาคติ ลำเอียงเพราะโกรธ
๓. โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง
๔. ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว

ความเที่ยงธรรมในหน้าที่เช่นนี้ เมื่อถึงโอกาสยอมทำให้บุคคล นั้นเจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ และมีความสุขที่ปราศจากโทษ

๒. ความซื่อตรง ได้แก่ ความประพฤติตรงต่อบุคคลผู้เป็นมิตร และต้องเว้นจากโทษ ๔ สถานคือ

๑. ปอกลอกเพื่อน
๒. ดีแต่พูด
๓. ประจบสอพลอ
๔. ชักชวนในทางเสื่อม เสีย

นอกจากนั้นยังจะต้องประกอบด้วยคุณ ๔ สถาน คือ

๑. อุปการะเกื้อหนุนเพื่อน
๒. ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย

๓. ตักเตือนแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์

๔. มีความรักใคร่กันจริง

๓. สวามีภักดี ได้แก่ ความจงรักภักดีในเจ้าของตน เมื่อยอม ยกบุคคลใดเป็นเจ้าของตนแล้ว เช่น ข้าราชการถือพระเจ้าแผ่นดิน เป็นเจ้าของตน เป็นต้น ก็ประพฤติซื่อสัตย์ต่อบุคคลนั้น ทำกิจการอะไรก็ทำโดยสุจริตเพื่อประโยชน์แก่เจ้าของตน ช่วยป้องกันภัยอันตรายต่างๆ แม้ชีวิตก็ยอมสละได้ เช่นนี้ ชื่อว่ามีความสวามี- ภักดีในเจ้าของตน

๔. ความกตัญญู ได้แก่ ความเป็นผู้รู้อุปการะที่ท่านได้ทำแล้ว แก่ตน ยกย่องนับถือท่านผู้นั้น ไม่แสดงอาการลบหลู่ดูหมิ่น หรือยกตนตีเสมอท่าน ผู้รู้จักคุณของท่านผู้มีคุณและเคารพนับถือท่าน ได้ชื่อว่า คนกตัญญู

สิกขาบทที่ ๕

ความมีสติรอบคอบ

ความมีสติรอบคอบ ได้แก่ ความเป็นผู้มีสติตรวจตราไม่เลินเล่อประมาทในกิจการต่างๆ ๔ สถานคือ

๑. ความรู้จักประมาณในอาหารที่จะพึงบริโภค ได้แก่ รู้จักบริโภคอาหารไม่ให้มากเกินไป หรือบริโภคอาหารน้อยเกินไป หรือบริโภคอาหารไม่เป็นเวลา การรู้จักประมาณในการซื้ออาหารบริโภคพอสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่เราหาได้ ไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินไป ไม่อดอยากจนเกินไปเช่นนี้ ชื่อว่า รู้จักประมาณในอาหารที่จะบริโภค

๒. ความไม่เลินเล่อในการทำงาน ได้แก่ การไม่ทอดธุระเพิกเฉยในการทำงาน เอาใจใส่การทำงานให้ถูกต้องแก่กาลเทศะ ไม่ปล่อยให้เสื่อมเสีย บุคคลผู้รู้จักกาลเทศะและไม่เลินเล่อเช่นนี้ ย่อมประกอบการทำงานมีผลไพบูลย์

๓. ความมีสัมปชัญญะในการประพฤติตัว ได้แก่ ความรู้รอบคอบในกิจการต่างๆ ตรองให้เห็นก่อนว่ามีคุณหรือมีโทษ มีประโยชน์ควรหรือไม่ควร บุคคลผู้มีความรอบคอบในกิจการนั้นๆ ย่อมทำอะไรไม่ผิดเป็นปกติในกิจที่เป็นวิสัยของตน

๔. ความไม่ประมาทในธรรม ได้แก่ ความเป็นผู้มีสติ เห็นว่ามนุษย์ทุกคนจะต้องประสบกับความแก่ ความเจ็บและความตาย เตรียมตัวป้องกันทุกข์ทั้ง ๓ ประการ เช่นนี้ชื่อว่าไม่ประมาทในธรรม คือสภาวะอันเป็นอยู่ตามธรรมดาของโลก

อีกประการหนึ่ง ความทุจริตคือความประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ และความสุจริต คือ ความประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ ล้วนย่อมให้ผลแก่ผู้กระทำทั้งสิ้น ผู้ไม่ประมาทคอยระวังตัวไม่ให้เกิดอกกมลทุจริต หมั่นสะสมสุจริต เช่นนี้ชื่อว่าไม่ประมาทในธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล

อีกประการหนึ่ง มนุษย์ที่เกิดมาต้องประสบกับสิ่งที่เรียกว่า โลกธรรม แปลว่า ธรรมสำหรับโลกมี ๘ อย่าง คือ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข จัดเป็นส่วนน่าปรารถนา เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ จัดเป็นส่วนไม่น่าปรารถนา เมื่อตนเองประสบก็ไม่ยินดียินร้ายจนเกินกว่าเหตุ เช่นนี้ชื่อว่าธรรมที่เป็นธรรมดาสำหรับโลก

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความมีสติรอบคอบจัดเป็นคุณประดับท่านผู้มีศีลเป็นที่รักให้ประพฤติตนดีงามยิ่งๆ ขึ้นไป

ดังนั้นบุคคลผู้ตั้งอยู่ในกัลยาณธรรม ได้ชื่อว่า กัลยาณชน คือ คนที่มีความประพฤติดีงาม ควรเป็นที่นิยมยกย่องนับถือ และเป็นเยี่ยงอย่างแก่คนทั้งปวง